

M A T E R I A Ł Y

Polska Ludowa T. IV, 1965

SPRAWOZDANIA RESORTÓW POLSKIEGO KOMITETU WYZWOLENIA NARODOWEGO

W tomie III „Polski Ludowej. Materiały i Studia” Janusz Gołębiowski opublikował teksty ośmiu sprawozdań Resortów Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Były to następujące dokumenty:

Sprawozdanie Resortu Administracji Publicznej za okres od lipca do sierpnia 1944;

Sprawozdanie z działalności Resortu Gospodarki Narodowej i Finansów za 1944;

Sprawozdanie Resortu Gospodarki Narodowej i Finansów z 27 października 1944;

Sprawozdanie z wykonania dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej na 20 grudnia 1944;

Sprawozdanie z działalności i osiągnięć Ministerstwa Komunikacji od 26 lipca 1944 do 22 lipca 1945;

Sprawozdanie z działalności Resortu Poczty i Telegrafów (prawdopodobnie za listopad);

Sprawozdanie z działalności Resortu Pracy, Opieki Społecznej i Zdrowia za czas od 1 sierpnia do 30 listopada 1944 (datowane 15 grudnia 1944);

Sprawozdanie z działalności Resortu Kultury i Sztuki za okres od 15 września do 25 października 1944.

Obecnie publikujemy dalsze 13 sprawozdań Resortów Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, a mianowicie:

Sprawozdanie kierownika Resortu Gospodarki Narodowej i Finansów J.S. Hanemana z działalności Resortu za czas urzędowania w Chełmie Lubelskim (z 10 sierpnia 1944);

Sprawozdanie kierownika Resortu Gospodarki Narodowej i Finansów z działalności Resortu za czas urzędowania w Lublinie do 15 sierpnia 1944 (z 17 sierpnia 1944);

Sprawozdanie kierownika Resortu Sprawiedliwości J. Czechowskiego z działalności Resortu na dzień 1 listopada 1944;

Sprawozdanie z działalności Resortu Sprawiedliwości na dzień 1 grudnia 1944;

Sprawozdanie p.o. zastępcy kierownika Resortu Pracy, Opieki Społecznej i Zdrowia J. Morzyckiego z działalności Resortu w zakresie służby zdrowia za październik 1944;

Sprawozdanie kierownika Resortu Komunikacji, Poczty i Telegrafu J. Grubeckiego z działalności Resortu w sierpniu 1944 oraz planów na wrzesień 1944 (z 8 września 1944);

Sprawozdanie kierownika Resortu Komunikacji, Poczty i Telegrafu J. Grubeckiego z działalności Resortu za wrzesień 1944;

Sprawozdanie kierownika Resortu Odszkodowań Wojennych E. Sommersteina z działalności Resortu do 20 października 1944 (z 26 października 1944);

Sprawozdanie kierownika Resortu Kultury i Sztuki W. Rzymowskiego z działalności Resortu za okres od 1 sierpnia 1944 do 14 września 1944;

Sprawozdanie zastępcy kierownika Resortu Informacji i Propagandy S. Matuszewskiego z działalności Resortu za okres do 20 sierpnia 1944 (z 20 sierpnia 1944);

Sprawozdanie zastępcy kierownika Resortu Informacji i Propagandy S. Matuszewskiego z działalności Resortu za okres do 30 września 1944 (z 30 września 1944);

Sprawozdanie kierownika Wydziału Ogólnego Resortu Informacji i Propagandy Z. Kratko z działalności Resortu w październiku 1944 (z 10 listopada 1944);

Sprawozdanie z działalności Resortu Apropowizacji i Handlu w 1944 (z 30 grudnia 1944).

Oryginały tych dokumentów znajdują się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie w zespole PKWN, tom I/13. Sprawozdania PKWN są dość rozproszone i nasza publikacja nie wyczerpuje jeszcze całokształtu sprawozdawczości pierwszego rządu odrodzonej Polski. Nie dysponujemy bowiem np. sprawozdaniami Resortów: Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego oraz Spraw Zagranicznych. Sprawozdania Resortu Oświaty z września 1944 opublikowane zostały przez B. Skrzyszewską w piśmie „Nowa Szkoła” nr 2 z roku 1964. Dlatego też nie publikujemy ich ponownie tutaj.

Wszystkie dokumenty drukujemy w całości, bez żadnych skrótów. Interwencja wydawców w tekst ograniczała się do poprawienia oczywistych błędów maszynopisów, uporządkowania ortografii (niektóre dokumenty pisane były częściowo według starej pisowni) i interpunkcji, zastąpienia cyfrowych oznaczeń miesięcy przez oznaczenia słowne oraz rozwinięcia w nawiasach kwadratowych niektórych skrótów. Wszelkie błędy składniowe oraz niejasności merytoryczne pozostawiono bez zmian. W przypisach literowych podano pewne wyjaśnienia dotyczące poprawek znajdujących się w dokumentach. Tytuły dokumentów pochodzą od wydawców. Przez zastosowanie ogólnie stosowanych przy publikacjach dokumentów regestów chciano ułatwić ich czytelność. Regest zawiera bowiem podstawowe informacje o dacie sporządzenia dokumentu, o miejscu jego powstania oraz o osobie, która dokument podpisywała. W ten sposób czytelnik nie musi szukać tych elementów w różnych miejscach. W związku z zastosowaniem regestów pominięto w publikowanych dokumentach zarówno ich nagłówki, jak i podpisy oraz daty wystawienia.

Układ dokumentów, podobnie jak w publikacji J. Gołębiowskiego, nie jest chronologiczny, ale resortowy. Ułatwia to śledzenie działalności poszczególnych ogniw aparatu nowej władzy. Sprawozdanie Resortu Apropowizacji i Handlu podano na końcu, gdyż Resort ten powstał dopiero 1 grudnia 1944 w wyniku podziału Resortu Gospodarki Narodowej i Finansów.

1944 sierpień 10, Lublin. Sprawozdanie kierownika Resortu Gospodarki Narodowej i Finansów J. S. Hanemana z działalności Resortu za czas urzędowania w Chełmie Lubelskim.

Dział I. Przemysł i rzemiosło

1. Elektrownia, wodociągi i kanalizacja (Przedsiębiorstwo Sp. Akcyjna) wymagały remontu i napraw większych wobec zniszczenia urządzeń przez opuszczające miasto wojska niemieckie. Inżynierowie Resortu przeprowadzili lustrację zakładów, sprawdzili stan faktyczny maszyn i urządzeń oraz linie kabli i przewodów na trasie Chełm—Lublin, stwierdzili uszkodzenia i braki.

Resort polecił dokonać napraw wzgl. uzyskania porozumienia^a z Elektrownią w Lublinie (Sp. Akc. „Lubzel”) w celu otrzymania tymczasowo prądu z Lublina na czas konieczny do przeprowadzenia remontu maszyn w Chełmie.

Naprawy linii zostały dokonane i od dnia 15 bm. Chełm uruchomił sieć światła, siły i kanalizację wraz z wodociągami. Uruchomienie tych urządzeń jest konieczne również i z tych względów, iż w tych dniach otwarty zostaje w Chełmie Szpital Armii Wojska Polskiego na 1000 łóżek.

2. Odbyto konferencję z przedstawicielami zarządu miejskiego i przedsiębiorcami budowlanymi w sprawie napraw uszkodzeń^b niewielkich domów^c, powstałych na skutek działań wojennych. Zabezpieczono w mieście zapasy szkła okiennego i cementu. Ponieważ uszkodzenia nie są wielkie, należy przypuszczać, iż w miesiącu sierpniu wszelkie naprawy będą dokonane.

3. Uruchomiono browar Br. Howorko (obyw.[atele] czeszy? nieobecni) i ustanowiono zarząd powierniczy.

4. Przeprowadzono rozmowy w sprawie uruchomienia fabryki maszyn rolniczych firmy Dart i S-ka. Są trudności natury finansowej, surowiec i koks jest na składzie i starczy na produkcję 2 miesięcy. Kapitały potrzebne na zakup pasów transmisyjnych, które Niemcy wywieźli, na zapłatę zaległej robocizny i na bieżące wypłaty i wydatki.

5. Ustanowiono zarząd powierniczy cementowni „Firlej” Sp. Akc. w Rejewcu. Właściciele-akcjonariusze uciekli do Warszawy. Jest duży zapas cementu na składzie do 1500 ton. Magazyny zinwentaryzowano. Wobec braku kapitału obrotowego, Resort zezwolił na sprzedaż 300 ton dla uzyskania środków obrotowych, 1200 ton zabezpieczono na odbudowę zniszczonych budynków w Lublinie. Cementownia w dniach najbliższych będzie uruchomiona. Kwestia płac nie jest uregulowana — Resort zlecił organizowanie robotników w Związku Zawodowy, który w porozumieniu z Zarządem fabryki omówi te sprawy, wzgl. Resort Pracy przeprowadzi arbitraż.

6. Ustanowiono zarządy powiernicze w kilku mniejszych fabrykach i warsztatach rzemieślniczych [beapańskich (pożydowskich)].

7. Uruchomiono w powiecie kilka większych młynów i gorzelnię.

Dział II. Handel

1. Odbyto kilka konferencji z przedstawicielami Spółdzielni „Społem” w związku z czym Spółdzielnia uruchomiła swe sklepy, większą ilość których Resort zwolnił z rekwiizycji Czerwonej Armii, która bezpodstawnie uważała majątek

a Po słowie „porozumienia” skreślono słowo „się”.

b Po słowie „uszkodzeń” skreślono słowo „domów”.

c Słowo wpisane atramentem.

„Społem” jako niemiecki i podlegający potraktowaniu obiektów tych jako „trofea wojenne”. Nieporozumienie polegało na tym, iż władze sowieckie przyjęły fakt posiadania prawa rozdziału i skład soli i nafty jako przedsiębiorstwo niemieckie. Interwencja Resortu pomogła, niestety sól już wysłana z magazynów przedtem nie mogła być zwrócona, ^d pozostałe ruchomości i towary zostały zwrócone ^d.

Na interwencję Resortu władze sow[ieckie] zwolniły Sp[ółdzielni] „Społem” z rekwizycji samoch[ód] ciężar[owy] 2 tonowy „Fiat”.

2. Konferowano z przedstawicielami Związku Zaw[odowego] Kolarzy o uruchomienie Spółdzielni Kolarzy. Trudności natury finansowej, polecono zwrócić się do Banku „Społem” o umożliwienie pomocy kredytowej. Sprawa pozostała w toku załatwienia ^e.

3. Konferowano z kupcami w sprawie przyjmowania waluty rublowej. Po wyjaśnieniu związanych z tym spraw, kupcy oświadczyli gotowość przyjmowania rubli po kursie 1 do 1 złotych. Skargi na nieprzyjmowanie więcej nie wpływały.

Dział III. Finanse i skarb

1. Odbyto konferencję z pracownikami skarbowymi w celu uruchomienia Urzędów Skarbowych i Urzędu Opłat Stemplowych i Akcyz. Mianowano ob. Romańczuka, kierownika referatu pod[atku] obrot[owego], kierownikiem Urzędu Skarbowego w Chełmie.

Urząd ten podlega Izbie Skarbowej w Lublinie, która 15 bm. rozpoczyna swą działalność.

2. Uruchomiono w Chełmie Oddział Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych i zobowiązano kierownika oddziału (inspektora Zakładu) do nadesłania w właściwym czasie Resortowi odpisu wykazu strat wojennych w pow. chełmskim — ponieważ wykaz taki ma być sporządzony dla Centrali w Warszawie i Okręgu w Lublinie.

3. Bank „Społem”, w Chełmie został uruchomiony. Stan *f* kasy wynosił ok[olo] 500 000 zł — polecono wznowić wypłatę wkladcom i obroty kredytowe. Dyrekcja czeka dyspozycji Warszawy. Wyjaśniono niewłaściwość takiego stanowiska — dyrektor obiecał porozumieć się z oddziałem w Lublinie.

1944 sierpień 17, Lublin. Sprawozdanie Kierownika Resortu Gospodarki Narodowej i Finansów J. S. Hanemana z działalności Resortu za czas urzędowania w Lublinie do 15 sierpnia 1944.

Dział I. Przemysł i rzemiosło

1. Inżynierowie Resortu przeprowadzili lustrację Elektrowni Lubelskiej, będącej własnością Lubelskiego Międzykomunalnego Związku Elektrycznego o kapitale mieszanym. Nawiązano bliższy kontakt z dyrekcją, szczególnie z dyr. Czerwińskim,

^d—^d Słowa wpisano atramentem.

^e Słowo wpisano atramentem.

^f Słowo wpisano atramentem.

którego obywatelskie stanowisko należy podkreślić. Wszelkie reklamacje poszczególnych Elektrowni na prowincji o pomoc w zasilaniu prądem wobec zupełnego, wzgl. częściowego zniszczenia zakładów tych przez Niemców są przez dyrekcję „Lubzelu” uwzględniane, a naprawy tych Elektrowni przeprowadzane. Inżynierowie Resortu podkreślają, iż podczas sprawdzania na liniach niestety stwierdzono krańdzież słupów i drutów przez okolicznych mieszkańców wsi, co utrudnia szybkie doprowadzenie linii do należytego porządku.

Wobec zupełnego zniszczenia Elektrowni w Białej Podlaskiej, Radzynie, Międzyrzeczu, Lubartowie i Siedlcach, Lubelska Elektrownia na skutek rozmów przeprowadzonych z Resortem przedłożyła plan zaopatrzenia w energię elektryczną miast Biała Podlaska, Międzyrzec, Lubartów i Radzyń. Dyrekcja Elektrowni Lubelskiej złożyła w Resorcie wnioski w tej materii, przedstawiając plan techniczny i finansowy do wykonania tych zamierzeń. Elektrownia chce natychmiast przystąpić do rozpoczęcia budowy tych linii, chciałaby jednak przedtem mieć zapewnione środki transportowe w postaci 3 samochodów ciężarowych, zezwolenie na transport słupów koleją i wyżywienie dla ludzi zatrudnionych przy budowie.

Potrzebne dla budowy linii w pierwszym okresie Lubartów-Radzyń-Międzyrzec o długości 67 km w ilości 60% posiada „Lubzel” na składzie, reszta byłaby dokupiona w trakcie budowy linii. Materiał ten opracowuje inżynier-elektryk Resortu, poczym w sprawie tej Resort odbędzie konferencje z Wojewódzką Radą Narodową. Względy gospodarki energetycznej na terenie woj. lubelskiego wymagają przeprowadzenia tej budowy i udzielenia pomocy „Lubzelowi”.

2. Odbyto konferencje z przedsiębiorcami budowlanymi odnośnie przeprowadzenia remontu i napraw domów zniszczonych podczas ostatnich działań wojennych, ustalono dokładny plan kolejności napraw, przydzielono firmom cement, zatrzymany na ten cel w Cementowni „Firlej” w Rejowcu. Trudności stwarza kwestia płac. Ponieważ żądania wykwalifikowanych robotników budowlanych dochodziły do uzyskania dniówek do 300 zł dziennie! — Resort zażądał od przemysłowców, aby spraw tych nie pertraktowano z poszczególnymi robotnikami, lecz sprawę tę [starano się] uregulować w porozumieniu z Radą Związków Zawodowych i ze Spółdzielnią „Społem”, aby zabezpieczyć robotnikom żywność, gdyż płacenie zbyt wysokich stawek nie rozwiąże zagadnienia płac, raczej doprowadzi do dalszych wzrostów cen artykułów żywnościowych, a bezsprzecznie wywoła dalszą inflację.

Kwestia ustalenia płac, a raczej kwestia przydziału żywności jest najważniejszym zagadnieniem, powstrzymującym normalny rozwój koniecznych robót i przemysłu.

3. Przemysł garbarski w Lublinie za czasów niemieckich został skoncentrowany w jedno przedsiębiorstwo, ze względu na to, że garbarnie należały do Żydów. Obecnie Resort polecił Wydziałowi Przemysłowemu Rady Wojewódzkiej, aby na miejscu dawnego zarządu utworzyć Centralę Garbarń w Lublinie i wprowadzić zarząd powierniczy, składający się z 1 zarządcy (z urzędników-fachowców), 1 przedstawiciela załogi robotniczej i 1 przedstawiciela Wojewódzkiej Rady Narodowej.

Fabryka ma zaległości [w wypłacaniu] płac robotniczych — wobec braku środków finansowych dla prowadzenia przedsiębiorstwa, Resort zezwolił w drodze wyjątku, aby zaległą roboczną wypłacono robotnikom w 50% w towarze po cenach urzędowych [dawniej robotnicy też korzystali z tych uprawnień]. Centrala po-

siada na składzie pewną ilość skór. Postanowiono, aby spółdzielnie rozprowadziły na kartki dla robotników-pracujących obuwie, które będzie wykończzone w Lubelskiej Fabryce Obuwia z materiałów Centrali. Wobec braku środków obrotowych Resort zaproponował odbycie konferencji Centrali z Spółdzielnią o udzielenie Centrali zaliczek na przyszłe dostawy.

Na znajdującą się na składzie Centrali skórę reflektowały Władze Sow[ietckie]. Intendenturze Sowieckiej Resort oświadczył ustnie, że z produkcji Centrali może być przydzielona pewna część towaru, ale pod warunkiem, że Centrala otrzyma od intendentury surowe skóry, aby zabezpieczyć sobie dalszą produkcję i towar dla rozdziału pomiędzy ludność pracującą. Sprawa ta będzie w tych dniach sfinalizowana.

4. Białystok. Ze sprawozdania inżyniera delegowanego do Białegostoku wynika, iż fabryki włókiennicze w 80% są zniszczone. Jest możliwość uruchomienia fabryki pluszu Beckera i częściowo fabryki maszyn Gotlieba. Jest zupełnie konkretna możliwość uruchomienia^b włókienniczych warsztatów chałupniczych. Resort delegował 15 b.m. do Białegostoku inżyniera, którego zadaniem będzie zorganizowanie Wydziału Przemysłowego Wojewódzkiej Rady Narodowej, a następnie zbadanie możliwości uruchomienia przemysłu, rzemiosła i znajdujących się w okolicy młynów. Również sprawą ważną jest uruchomienie Spółdzielni „Społem”.

5. Stalowa Wola. Ze sprawozdania delegowanego inżyniera wynika, że precyzyjne urządzenia fabryki zostały przez Niemców rozbite młotami, natomiast sprzęt wytwórczy (obrabiarki, tokarki itp.) cały.

6. Rzeszów. Zakłady Cegielskiego zlikwidowano w 1941 r. PZL wywieziono 30% maszyn (precyzyjnych). Zapasy węgla ok[olo] 500 ton, surowca na ok[olo] 3 miesiące, odlewów starczy na 6—12 miesięcy. Motory są. Personel okolo 50 inżynierów, 20 majstrów i 500 robotników wykwalifikowanych. Fabryka mogłaby podjąć się remontu automaszyn i czołgów, o czym Resort zawiadomił przedstawicielstwo sowieckie.

Młyny i piekarnie całe, czynne są tylko dla wojska. Inżynier Resortu zwrócił się do wojsk[owych] władz sow[ietckich] o przydzielenie dla miasta 10 wagonów zboża celem uruchomienia wypieku dla ludności.

Przemysł średni i drobny cały, lecz nieczynny. Przyczyny: brak aprowizacji dla robotników, brak środków finansowych. Do dnia 10 b.m. Rady Narodowej w Rzeszowie jeszcze nie było. Jest ona w trakcie organizacji.

7. O uruchomieniu przemysłu i rzemiosła na terenie Lubelszczyzny Resort zawiadamiał prasę, w której znalazły się artykuły z posunięć Resortu w tej dziedzinie. Resort był pomocny również Wydziałowi Przemysłowemu Wojewódzkiej Rady Narodowej, któremu udzielił niezbędnej pomocy we właściwych sprawach.

Dział II. Handel

1. Handel poza operacjami Spółdzielń wykazuje bardzo słabą żywotność. Jeśli chodzi o artykuły poza żywnością, to należy przypisać to brakowi towarów, którego zapas się wyczerpuje wobec braku dowozu nowych towarów. Dotyczy ten objaw całej Lubelszczyzny. Artykuły żywnościowe ukazały się na rynku, ale są

^b Słowo wpisano atramentem.

bardzo drogie, z wyjątkiem tych, które ulegają prędkiemu psuciu, jak jajka (3—3,50 za sztukę), warzywa i owoce. Tłuszczów brak. Rolnicy nie chcą sprzedawać żywca, twierdząc, iż nie mają co z pieniędzmi robić. Resort uważa^c sprawę kontygentów od rolników za bardzo pilną, gdyż od pomyślnego jej załatwienia zależna jest normalna praca w fabrykach i warsztatach.

Odbyte konferencje z Izbą Przemysłowo-Handlową i z Wydziałem Przemysłowo-Handlowym Woj[ewódzkiej] Rady Nar[odowej] nie wiele posunęły tę sprawę naprzód. W mieście Lublinie zauważa się wzrost spekulacji i paskarstwa, zupełnie niezasadnionego. Dotyczy to w pierwszej mierze spekulacji mieszkaniami przez właścicieli nieruchomości i cen w jadalniach (obiad do 150 zł). Resort polecił Urzędowi Przemysłowo-Handlowemu zorganizowanie Urzędu do Walki z Lichwą i Spekulacją. Na czele Urzędu powinien stanąć prawnik.

Dział III. Finanse i skarb

1. 4 sierpnia Kierownik Resortu z upoważnienia PKWN podpisał umowę finansową z ZSRS w Moskwie, dotyczącą uregulowania spraw walutowych.

2. Otrzymano tytułem pożyczki bezprocentowej z Banku Państwa w Moskwie złotych 500 000 w banknotach krakowskich, z sum^d zdobytych jako trofea^d na Wschód od linii Curzona.

3. Zamianowano ob. Rusina byłego przewodniczącego Komisji Odwoławczej Minist[erstwa] Skarbu, kierownikiem Izby Skarbowej w Lublinie. Uruchomiono trzy Urzędy Skarbowe w Lublinie, jeden w Kraśniku, jeden w Lubartowie i Urząd Opłat Stemplowych w Lublinie.

4. Opracowano wytyczne dla organizacji władz administracji skarbowej I i II instancji i dla handlu hurtowego i detalicznego towarami monopolowymi.

5. Opracowano Dekret o emitowaniu biletów skarbowych i rozporządzenie Kierownika Resortu w sprawie wykonania tego Dekretu. Dekret ten znajdzie się na najbliższym posiedzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego.

Oдноśne raporty i materiały sprawozdawcze znajdują się w Resorcie.

[1944 listopad], Lublin. Sprawozdanie kierownika Resortu Sprawiedliwości J. Czechowskiego z działalności Resortu na dn. 1 listopada 1944 r.

Resort Sprawiedliwości w okresie sprawozdawczym obejmował następujące referaty: 1. Ustawodawczy wraz z biblioteką; 2. Personalny; 3. Finansowo-gospodarczy; 4. Sprawozdawczo-propagandowy; 5. Redakcja Dziennika Ustaw RP.

W Resorcie Sprawiedliwości w okresie sprawozdawczym pracowały 33 osoby.

Referat Ustawodawczy

Pracę wydziału ustawodawczego można podzielić na trzy grupy: 1. Opracowywanie projektów dekretów i rozporządzeń, 2. Udział w Komisji Prawniczej, 3. Załatwianie pism i wniosków osób oraz urzędów w kwestiach prawnych.

^c Po słowie „uważa” skreślono słowa „iż należy uważać”.

^d—d Słowa wpisano atramentem na miejsce skreślonego słowa „wycofanych”.

Resort Sprawiedliwości w okresie sprawozdawczym opracował 15 dekretów i rozporządzeń, z tego 9 ukazało się w Dzienniku Ustaw RP (w załączonym spisie ogólnym, odnośnie wymienionych 15 dekretów w rubryce „projekt opracował” znajduje się adnotacja „Resort Sprawiedliwości”).

W opracowaniu są dekrety: 1. Opieka nad mieniem opuszczonym; 2. O uznaniu osób zaginionych za zmarłe; 3. O tymczasowym regulowaniu uposażeń funkcjonariuszy państwowych.

Praca w Komisji Prawniczej polegała na opracowywaniu dekretów i rozporządzeń, czynienie uwag do tych projektów oraz udział w posiedzeniach Komisji.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 30 posiedzeń Komisji, na których ustalono tekst 45 dekretów i rozporządzeń. Ponadto wydział ustawodawczy brał znaczny udział w pracach nad projektami dekretów, a mianowicie nad: 1. Kodeksem Karnym Wojska Polskiego; 2. Przepisami wprowadzającymi Wojskowy Kodeks Karny; 3. Prawem o ustroju sądów powszechnych; 4. Wojskowy Kodeks postępowania karnego.

Oprócz tego załatwiono 21 pism i wniosków odnośnie nadzoru nad wykonaniem dekretu o Komisjach Mieszkaniowych, nadzoru nad aresztowanymi, legalności postępowania władz oraz opinie prawne dla Resortów i podległych im urzędów.

Biblioteka Referatu Ustawodawczego

Biblioteka zawiera około 350 tomów książek polskich, niemieckich i rosyjskich. Z biblioteki na miejscu prócz pracowników Resortu Sprawiedliwości oraz innych Resortów PKWN korzystają pracownicy Biura Ekonomicznego, Prawnego PKWN i KRN oraz Milicji Obywatelskiej. Ruch dzienny wynosi przeciętnie 20 osób.

Ogółem w październiku korzystało z biblioteki około 500 osób.

Referat Osobowy

W okresie sprawozdawczym załatwiono 78 nominacji, przeniesień i skierowań sędziów, prokuratorów, wiceprokuratorów, asesorów i aplikantów sądowych oraz notariuszy.

Załatwiono przychylnie lub odmownie 66 podań w sprawie zatrudnienia w Resorcie Sprawiedliwości oraz sądownictwie.

Ogółem załatwiono 335 spraw personalnych.

W okresie sprawozdawczym uruchomiono sądy: 1. Okręgowy w Białymstoku; 2. Grodzki w Białymstoku; 3. Grodzki w Białej Podlaskiej; 4. Okręgowy w Przemyślu; 5. Grodzki w Przemyślu; 6. Okręgowy w Sanoku.

W stanie uruchomienia są sądy grodzkie w: 1. Janowie Podlaskim; 2. Mińsku Mazowieckim; 3. Ostrowi Mazowieckiej; 4. Ostrołęce; 5. Warszawie (Oddział XV z siedzibą tymczasową w Rembertowie); 6. Staszowie.

Uruchomiono Specjalny Sąd Karny w Lublinie w składzie trzech sędziów, prokuratora i dwóch wiceprokuratorów. W stanie uruchomienia znajduje się specjalny Sąd Karny w Krakowie z siedzibą tymczasową w Rzeszowie, i w Warszawie z siedzibą tymczasową w Siedlcach.

W związku z organizacją sądownictwa pracownicy referatu osobowego brali udział w lustracji sądów: siedleckiego, białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i przemyskiego.

Referat finansowo-gospodarczy

Praca referatu w okresie sprawozdawczym polegała na: 1. Prowadzeniu ksiąg buchalteryjnych i [księgi] kasowej; 2. Przyjmowaniu i wypłacaniu pieniędzy; 3. Załatwianiu spraw finansowo-gospodarczych i korespondencji; 4. Ułożeniu budżetu na listopad 1944 r.

Referat sprawozdawczo-propagandowy

Referat uruchomiono dopiero w końcu września b.r. Celem referatu jest podawanie do wiadomości publicznej pracy Resortu Sprawiedliwości oraz popularyzacja wydawanych przez PKWN dekretów i rozporządzeń.

W okresie sprawozdawczym sporządzono 12 wzmianek, które ukazały się w prasie. Napisano dwa artykuły, drukowane w prasie i wygłoszone przez radio, w przygotowaniu jest artykuł pt. *Sądy specjalne na terenie Rzeczypospolitej*. Sporządzono ogólne sprawozdanie z działalności sądów na dzień 1 października 1944. Ponadto sporządzono i rozesłano do wszystkich sądów i urzędów prokuratorskich na terenach wyzwolonych dwa okólniki, wzywające do nadsyłania Resortowi miesięcznych sprawozdań.

Redakcja i Administracja Dziennika Ustaw RP

W miesiącu wrześniu ukazały się 3, 4 i 5 numery „Dziennika Ustaw”, a w październiku numery 6, 7, 8 i 9. W wymienionych dziennikach ogłoszone zostały dwie ustawy, 28 dekretów i 11 rozporządzeń.

W okresie sprawozdawczym sprzedano w drobnej sprzedaży 6622 numerów, w prenumeracie 2035 — na ogólną sumę 73 756 zł. Liczba prenumeratorów „Dziennika Ustaw” na dzień 27 października 1944 wynosiła 366 osób fizycznych lub prawnych^a.

[1944 grudzień], Lublin. *Sprawozdanie z działalności Resortu Sprawiedliwości na 1 grudnia 1944.*

Z początku listopada 1944 r. Kierownik Resortu Sprawiedliwości wydał tymczasową instrukcję w sprawie organizacji Resortu Sprawiedliwości, na podstawie której ustalono kompetencje poszczególnych wydziałów.

Resort Sprawiedliwości obejmuje wydziały: 1. Organizacyjno-administracyjny; 2. Ustawodawczy; 3. Osobowy; 4. Gospodarczo-skarbowy; 5. Szkolenie zawodów prawniczych; 6. Więziennictwa; 7. Ogólny i ponadto 8. Redakcję i Administrację Dziennika Ustaw RP; 9. Kancelarię Główną; 10. Rejestr skazanych.

Z wyszczególnionych wydziałów nieczynny jest chwilowo Wydział Więziennictwa ze względu na konieczność rozgraniczenia kompetencji Resortów Bezpieczeństwa Publicznego i Sprawiedliwości. Wydział Szkolenia Zawodów Prawniczych włączony został tymczasowo do Wydziału Ogólnego, a Rejestr Skazanych, który znajduje się w fazie organizacji objął zastępczo bibliotekarz.

^a Wydawcy pominięli załączony do sprawozdania spis ogólny projektów dekretów i rozporządzeń, opracowanych przez Wydział Ustawodawczy Resortu Sprawiedliwości i Komisję Prawniczą w okresie od 10.IX. do 31.X.1944.

W myśl tymczasowej instrukcji Wydział Organizacyjno-Administracyjny przeprowadza wszelkie prace związane z uruchomieniem i organizacją sądów i urzędów podległych Resortowi Sprawiedliwości, prócz tego prowadzi statystykę spraw karanych i cywilnych oraz ustala teksty druków i formularzy sądowych.

Do Wydziału Organizacyjno-Administracyjnego należy Referat Propagandowo-Sprawozdawczy, którego obowiązkiem jest informowanie publiczności o najważniejszych sprawach, dotyczących organizacji i pracy w Resorcie Sprawiedliwości i podległych mu Sądach i urzędach.

Do Wydziału Ustawodawczego wchodzi wszelkie prace ustawodawcze, z wyjątkiem tych, które szczególnym zarządzeniem Kierownika Resortu Sprawiedliwości zostały przekazane innym Referatom lub specjalnym komisjom. Do Wydziału Ustawodawczego należy redagowanie Dziennika Urzędowego Resortu Sprawiedliwości i Biblioteka.

Wydział Osobowy obejmuje wszelkie sprawy osobowe pracowników Resortu Sprawiedliwości i Sądownictwa.

Wydział Gospodarczo-Finansowy prowadzi wszelkie sprawy związane z działalnością gospodarczą, finansową i budżetową Resortu i Sądownictwa.

Wydział Szkolenia Zawodów Prawniczych obejmuje sprawy szkolenia aplikantów i asesorów oraz sprawy organizacji i ustroju zawodowych szkół prawniczych.

Wydział Więziennictwa obejmuje wszelkie sprawy związane z organizacją więzień i sprawy osobowe personelu więziennego.

Wydział Ogólny obejmuje wszystkie sprawy nie wchodzące w zakres innych wydziałów, w szczególności sprawy dotyczące ułaskawień, kontroli, nadzoru oraz sprawy adwokatury.

Rejestr skazanych prowadzi kartotekę skazanych i udziela danych o karalności.

Redakcja i Administracja Dziennika Ustaw obejmuje wszelkie sprawy, związane z redakcją i administracją Dz. U. RP.

W listopadzie w Resorcie Sprawiedliwości pracowały 42 osoby.

Wydział Administracyjno-Organizacyjny

W okresie sprawozdawczym powołano do życia zaczątek Sądu Okręgowego w Warszawie z tymczasową siedzibą na Pradze oraz Sądu Grodzkiego w Warszawie z tymczasową siedzibą na Pradze. Sekretarzowi Sądu Grodzkiego w Radzyminie wydano upoważnienie w przedmiocie dokonania czynności, zmierzających do uruchomienia tegoż Sądu.

W dniach 23—26 listopada odbyto podróż służbową do Sandomierza, gdzie zorganizowano Sąd Grodzki. Ponadto dokonano lustracji Sądów Grodzkich w Rozwadowie, Nisku, Janowie i Kraśniku.

W Sądach tych udzielano wyjaśnień w różnorodnych kwestiach prawnych, interweniowano w sprawie lokalu i umebłowania itd.

Opracowano materiał do wydania rozporządzeń w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów, a mianowicie: Sądu Okręgowego w Białymstoku, Sądu Okręgowego w Rzeszowie, Wydziału Zamiejscowego w Sanoku i Sądu Grodzkiego w Przemyślu.

Referat Propagandowo-Sprawozdawczy

Na zasadzie nadsyłanych przez Sądy sprawozdań miesięcznych — ustalono dane statystyczne odnośnie obsady personalnej sądów i ruchu spraw. Sporządzono 7 komunikatów dla prasy i radia, oraz opracowano cztery dłuższe artykuły na tematy polityczno-prawne. Sporządzono sprawozdanie ogólne z działalności Resortu Sprawiedliwości za październik. Załatwiono szereg korespondencji, związanych ze sprawozdaniami sądów.

Wydział Ustawodawczy

W miesiącu sprawozdawczym Wydział Ustawodawczy opracował 9 dekretów i rozporządzeń, z tego 6 dekretów uchwalonych zostało przez Komisję Prawniczą. W opracowaniu znajdują się dekrety o: 1. Opiece nad mieniem opuszczonym; 2. Ustroju adwokatury.

W okresie sprawozdawczym odbyto 25 posiedzeń Komisji Prawniczej. Komisja rozpatrywała 25 dekretów i rozporządzeń, z tego uchwalono tekst 21 dekretów i rozporządzeń, a 4 odroczone do dalszej dyskusji.

Załatwiono 10 pism oraz opinii prawnych dla resortów i podległych im urzędów.

Biblioteka

Przybyło książek z literatury prawniczej 12.

Z biblioteki korzysta codziennie przeciętnie 21 osób, spośród pracowników różnych resortów PKWN, Biura Ekonomicznego, Biura Prawnego PKWN i KRN, Komendy Głównej Milicji Obywatelskiej, Banku Polskiego, Urzędu Wojewódzkiego oraz Prokuraturii Generalnej. Ogółem w listopadzie z biblioteki korzystało 460 osób.

Ukończono sporządzanie skorowidza za okres 1 lipiec — 5 wrzesień 1944.

Wydział Osobowy

Wobec przekazania nowopowstałemu Wydziałowi Organizacyjno-Administracyjnemu spraw organizacji sądów, Wydziałowi Osobowemu podlegają sprawy czysto personalne.

W stadium tworzenia znajdują się obecnie Sądy Apelacyjne w Warszawie, z tymczasową siedzibą w Siedlcach oraz w Krakowie z tymczasową siedzibą w Rzeszowie, których obsadą zajmuje się Wydział Osobowy.

Obsadzono Specjalne Sądy Karne w Warszawie z tymczasową siedzibą w Siedlcach, oraz w Krakowie z tymczasową siedzibą w Rzeszowie, w Mińsku Mazowieckim powstała tymczasowa siedziba Prokuratury S[ądu] O[kręgowego] w Warszawie.

W związku z nowoorganizowanym Sądem Grodzkim w Radzyminie skierowano do tego sądu i zamianowano asesorem sądowym egzaminowanego aplikanta.

W okresie sprawozdawczym załatwiono 79 nominacji, przeniesiono i skierowano 79 sędziów, prokuratorów, wiceprokuratorów i aplikantów. Załatwiono przychylnie lub odmownie 48 podań w sprawie zatrudnienia w Resorcie Sprawiedliwości oraz sądownictwie. Ogółem załatwiono 407 spraw personalnych.

Wydział Finansowo-Gospodarczy

Praca Wydziału w miesiącu sprawozdawczym polegała na: 1. Prowadzeniu ksiąg buchalteryjnych i kasowych; 2. Przyjmowaniu i wypłacaniu pieniędzy; 3. Załatwianiu spraw gospodarczo-skarbowych i korespondencji; 4. Ułożeniu budżetu na gruzdzień.

Obroty pieniężne przedstawiały się następująco:

Dział I. Resort Sprawiedliwości	71 750
Dział II. Sądownictwo	1 979 935,70
	<hr/>
	2 051 685,70

Wydział Ogólny

Wydział rozpoczął działalność z dn. 7 listopada 1944 r. i jest w stadium organizacji. Do czasu zorganizowania Wydziału Szkolenia Zawodów Prawniczych Wydział Ogólny załatwia również sprawy, wchodzące w zakres działalności tego wydziału.

W miesiącu sprawozdawczym opracowano tymczasową instrukcję w sprawie organizacji Resortu Sprawiedliwości, projekt instrukcji w sprawie przebiegu aplikacji sądowej, organizacji i prowadzenia seminariów aplikanckich oraz o egzaminach sędziowskich.

Załatwiono: próśb o interwencje	36
innych podań i pism	23
spraw o ułaskawienie	6
o pomoc prawną	1
z zakresu nadzoru sąd[owego]	1
adwokackich	1
	<hr/>
Razem spr[aw]	68

Redakcja i Administracja Dziennika Ustaw

W miesiącu sprawozdawczym ukazały się 10, 11, 12 numery „Dziennika Ustaw”.

W wymienionych Dziennikach ogłoszono 14 dekrétów i 5 rozporządzeń.

Sprzedano numerów „Dziennika Ustaw” w drobnej sprzedaży i prenumeracie na ogólną sumę: 91 823 zł. Ilość prenumeratorów nowych 363 osoby. Ilość prenumeratorów ogólna na dzień 30 listopada 1944 — 609, przy czym niektóre urzędy państwowe np. sądy prenumerują po kilka egzemplarzy.

I. Ogólna organizacja służby zdrowia

Znajduje się w fazie organizacji.

Wpłynęło kart karnych.

Specjalny Sąd Karny w Lublinie: 2.

Sąd Okręgowy w Lublinie: 20^a

^a Wydawcy pominęli załączone do sprawozdania tablice statystyczne dotyczące obsady personalnej poszczególnych sądów i prokuratury, ruchu spraw w poszczególnych sądach i prokuraturach oraz wykaz przygotowanych przez Resort projektów dekrétów i rozporządzeń.

1944 listopad, Lublin. Sprawozdanie p.o. zastępcy kierownika Resortu Pracy, Opieki Społecznej i Zdrowia J. Morzyckiego z działalności Resortu w zakresie służby zdrowia za październik 1944.

I. Ogólna organizacja służby zdrowia

Organizowano zręby służby zdrowia terenowej przez wyznaczenie naczelników wydziałów zdrowia w województwach rzeszowskim, lubelskim, kieleckim, warszawskim, Inspektorów służby zdrowia w województwie rzeszowskim, kieleckim, lubelskim, białostockim i warszawskim. Wobec braku wykwalifikowanych lekarzy państwowej służby zdrowia większość stanowisk obsadzono przez innych lekarzy, wybierając przede wszystkim takich kandydatów, którzy wykazali bądź przygotowanie administracyjno-lekarskie, bądź przynajmniej odpowiednie cechy charakteru.

W porozumieniu z Resortem Administracji Publicznej uregulowano zasady budżetowania Wydziałów Zdrowia w województwach i powiatach, z tym że wydatki rzeczowe i pobory personelu fachowego w Wydziałach Zdrowia Wojewódzkich i w referatach powiatów ponosi Resort Pracy i Opieki Społecznej i Zdrowia.

Ustalono, że administrację szpitali w Małopolsce, które należały dotychczas do Tymczasowych Wydziałów Samorządowych obejmują Powiatowe względnie Miejskie Rady Narodowe.

W porozumieniu z Biurem Ekonomicznym [PKWN] opracowano przydziały żywności dla szpitali na terenie całego państwa, oraz przydziały niektórych surowic do aptek.

Zarządzono rejestrację personelu lekarskiego i pomocniczego na terenach wyzwoionych. Równocześnie zarządzono oględziny i ewidencję całego sprzętu technicznego, budynków i urządzeń sanitariatu publicznego ze wskazaniem ze strony powiatów, miast i województw potrzeb kredytowych na odbudowę i naprawę zniszczonego okupacją wojenną. Wobec trudności komunikacyjnych nie otrzymano jeszcze całkowitego materiału w tej sprawie.

II. Walka z epidemiami

Stan nasilenia chorób zakaźnych wobec niepełnych wiadomości liczbowych byłoby błędem ujmować liczbowo. Można jednak stwierdzić, że epidemia czerwonej wygasa, tyfusu brzuszego utrzymuje się na stosunkowo niewysokim poziomie, jak na sezon epidemiczny i panujące warunki. Najbardziej niepokojące jest zjawienie się ognisk duru plamistego w okolicach południowo wschodnich województwa lubelskiego (pow. biłgorajski i pow. hrubieszowski^a 30 przypadków^a), w przyfrontowej okolicy woj. białostockiego i w przyfrontowym pasie ewakuacyjnym Wisły i to zarówno na północy, jak i na południu (Mińsk Maz[owiecki] 10 wypadków, Sandomierz 12 wypadków). Nawiązano łączność meldunkową z powiatami, tygodniowe meldunki o chorobach zakaźnych wpływają z większości powiatów (29) bezpośrednio do Resortu. Opracowano powiatową organizację przeciwepidemiczną, wydając odpowiednie zarządzenia.

Zarządzono sprawdzenie i naprawę przeciwepidemicznych urządzeń technicznych w powiatach, jak kąpieliska, aparaty dezynfekcyjne stałe i przenośne. Według dotychczas otrzymanych danych, czynnych jest ponad 30 kąpielisk, zaś gotowych do użytku aparatów dezynfekcyjnych jest około 70. Zaopatrzone centralnie 36

^a—a Słowa wpisano atramentem.

szpitali, ochronek itp. instytucji w najkonieczniejsze środki dezynfekcyjne, jak wapno chlorowane, chloramina, kwas karbolowy, środki owadobójcze itd. Wznowiono uświadamianie ludności w zakresie chorób zakaźnych przez artykuły, odczyty, opracowano szereg hasłał propagandowych dla prasy, radia i propagandy artystycznej (w porozumieniu z odpowiednim Resortem). Wobec katastrofalnego braku najkonieczniejszych surowic i niemożności przygotowania ich natychmiast na miejscu, usiłuje się stale uzupełniać braki przez zakupy w Moskwie (przede wszystkim surowicę przeciwbłoniczą i szczepionkę przeciw wścieklicznie).

Podstawowymi trudnościami w zwalczaniu chorób zakaźnych są: a) brak środków komunikacyjnych u lekarzy terenowych; b) brak urządzeń koniecznych dla szpitali epidemicznych, jak bielizna, leki itd.; c) brak surowic i szczepionek; d) brak opału, szczególnie dla kąpielisk i odkaźalni wymagających węgla; e) niezwykle ciężkie warunki bytowania w ewakuowanym pasie przyfrontowym i przeludnienie przez przesiedlonych pasa sąsiedniego.

III. Choroby weneryczne

Wobec notowania prawie we wszystkich miastach wzrostu chorób wenerycznych przystąpiono do odbudowania systemu walki z nimi i kontroli nad prostytucją. Zwrócono się do milicji [z wnioskiem] o utworzenie referatów sanitarno-obyczajowych, lecz wobec braku rutynowanych sił w milicji sprawa ta nie nabrała należytego tempa.

Przystąpiono do komisyjnego opracowania rozporządzenia o walce z chorobami wenerycznymi. Jak wiadomo, Polska nie posiada ustawy w tym przedmiocie, zaś niemieckie zarządzenie straciło ważność (było zresztą zupełnie niecelowe). Na razie na przeszkodzie racjonalnej walce z wenerią stoi brak leków, bez których walka staje się iluzoryczną, ponieważ przymus leczenia jest równocześnie najdzielniejszym środkiem zapobiegawczym przeciw szerzeniu się infekcji. Prace nad stworzeniem wytwórni leków są w toku, natomiast zapas leków posiadanych, mimo prób uzupełniania, ulega stopniowemu wyczerpaniu. Oddziały dla szpitalnego leczenia chorych wenerycznych istnieją w Lublinie (60 łóżek), w Przemysłu teraz otwarty (35 łóżek), w organizacji szpital dla chorych wenerycznie w Rembertowie.

IV. Szpitalnictwo

Przeprowadzono inspekcję większości szpitali i poparto ich odbudowę, względnie wykończenie budowy. W szczególności udzielono subsydium zł 500 000 — na roboty mające na celu powiększenie szpitala w Rzeszowie o 100 łóżek, na naprawy po zniszczeniach dla szpitala w Mińsku Maz[owieckim] zł 100 000 i Opolu zł 100 000. Udzielono również subwencji szpitalom na Pradze w wysokości zł 200 000 — poza tym przekazano tam również znaczną ilość leków (głównie z darów radzieckich). Bezpośrednio udzielono szpitalom leków i środków opatrunkowych z zapasu Resortu. Zarządzono przygotowania do rozszerzania szpitali zarówno na wypadek epidemii, jak również dla potrzeb wojska.

Stwierdzono, że uniemożliwiający pracę szpitalom brak bielizny i środków opatrunkowych może być usunięty częściowo siłami krajowymi. Zaproponowano zarezerwowanie produkcji płótna w Krośnie na 1 miesiąc dla szpitalnictwa; zaś tkalnia w Głogowie k/Rzeszowa może wytworzyć 100 000 m² gazy, jeżeli otrzyma len z Hrubieszowa. Sprawa znajduje się w rękach Resortu Gospodarki Narodowej.

VII^b. Współpraca z wojskiem

W porozumieniu z departamentem mobilizacji ustalono tryb postępowania przy powoływaniu lekarzy do służby wojskowej. Spośród zgłaszających się do reklamacji odrzucono ponad 100 — zaś wyreklamowano ogółem 180, bez których organizacja służby zdrowia, bądź pomocy lekarskiej, nawet w minimalnym zakresie byłaby niemożliwa. W miarę napływania zgłoszeń lekarzy starszych, młodzi będą wycofywani z placówek cywilnych.

Zarządzono przygotowanie w każdym powiecie po około 100—200 łóżek dla rannych mających opuścić szpitale wojskowe, a wymagających dalszej opieki. Województwu rzeszowskiemu wskazano na możliwość wykorzystania Iwonicza przez umieszczenie tam 2—3 tys. rannych. Uzgodniono z władzami wojskowymi zasady postępowania w zakresie zapobiegania epidemii duru plamistego.

V. Inne urządzenia zdrowotne i pomoce techniczne

Przystąpiono do organizowania centrali PZH, powierzając tymczasowe kierownictwo kierownikowi działu bakteriologicznego z Warszawy. Na razie czyn[ności] centrali mają objąć zakres epidemiologii, wytwarzania niektórych szczepionek oraz szkolenie personelu. Przygotowano utworzenie filii w Przemyślu, której czynności mają objąć województwo rzeszowskie. Udzielono subsydium zł 200 000 na odbudowę lokalu filii i ośrodka zdrowia. Skierowano również specjalnego bakteriologa. Filia rozwinie swą działalność w najbliższym czasie. Utworzenie drugiej filii w Białymstoku ma nastąpić w ciągu listopada.

Wobec zaarrestowania właściciela Zakładu Zdrojowego Iwonicza zaproponowano zarząd państwowy, co umożliwi użytkowanie Uzdrawiska jako uzdrawiska państwowego. Sprawa w toku.

Technik rentgenowski Resortu wyjeżdżał na żądanie szpitali itp. instytucji i przeprowadził naprawę 12 aparatów rentgen[owskich] i 15 innych aparatów elektro-medycznych.

VI. Farmacja

Zaopatrzenie w leki i środki opatrunkowe przedstawia się bardzo źle. Szczególnie ostry jest brak niektórych surowic i szczepionek. Również niebywale wysokie ceny utrudniają ludności leczenie się.

Z inicjatywy Resortu powstała Spółka Farmaceutyczna w Lublinie, która pod kontrolą państwa ma wytwarzać leki. Zorganizowana Wytwórnia surowic i szczepionek nie może przystąpić do pracy wobec trudności lokalowych, mimo energicznie podjętych kroków.

W celu obniżenia kosztów leków wezwano Izbę Aptekarską do naradzenia się nad środkami zaradczymi, opracowano nowy cennik przyjęty przez apfekarzy, oraz zasady zaopatrywania aptek w leki zmierzające do ukrócenia paskarstwa.

12 aptek pozostałych bez właścicieli obsadzono przez kierowników komisarycznych z ramienia władz wojewódzkich.

VIII. Szkolenie personelu

Przygotowano utworzenie Szkoły położnych w Przemyślu, kursu epidemiologicznego dla lekarzy cywilnych i wojskowych w Lublinie. W toku przygotowanie kursów dla dezynfektorów. Departament Zdrowia współpracuje przy tworzeniu Wydziału Lekarskiego na Uniwersytecie im. Curie Skłodowskiej.

IX. Inspekcje

Przeprowadzono inspekcje administracji i instytucji służby zdrowia w następujących powiatach: Rzeszów, Jarosław, Przemyśl, Otwock, Praga, Mińsk Maz[owiecki], Radzymin, Sandomierz, Łuków, Radzyń Podl[aski], Siedlce, Garwolin i Węgrów. Opracowano szczegółowe wnioski z inspekcji.

X. [Pomoc lekarska]

Zorganizowano pomoc lekarską dla pracowników PKWN w postaci ambulatorium i domowych wizyt lekarskich.

1944 wrzesień 8, Lublin. Sprawozdanie kierownika Resortu Komunikacji, Poczty i Telegrafu J. Grubeckiego z działalności Resortu w sierpniu 1944 oraz planów na wrzesień 1944.

Resort Komunikacji, Poczty i Telegrafu opiera się na zunifikowanej strukturze przedwojennych Ministerstw: Komunikacji i Poczty i Telegrafów; b[yłymi] Przedsiębiorstwem państwowym oraz Spółkom Akcyjnym (Polskie Radio, PAST) pozostawiono ich wewnętrzną strukturę, poddając je ściślej kontroli i kierownictwu ogólnemu Resortu. Z konieczności i celowo Resort organizuje przemysł Nasycalni, Fabryk Mostowych i Klinkierń oraz Radiowy, pomagając w ich uruchomieniu lub [prowadząc je] w bezpośrednim zarządzie własnym.

Aparat centralny Resortu rozbudowano w 13 wydziałach fachowych według odrębności fachowych zagadnień i b[yłych] oddzielnych Resortów — przy jednolitym kierownictwie. Personel centrali Resortu wynosi obok kierownika 60 osób, w tej liczbie szereg wybitnych fachowców i pracowników b[yłych] Ministerstw. W centralnych składnicach i warsztatach pracuje ok[oło] 20 osób. Zorganizowano Dyr[ekcję] Okr[ęgową] Kolei Państwowych i Dyrekcję Okr[ęgową] Poczty i Telegrafów w Lublinie i podległe im Poddyrekcje w Białymstoku i Rzeszowie — razem z poddyrekcjami obejmując one obszar i zakres działania równy dowojennym dyrekcyjom w Radomiu i mają nakreślony plan wyłonienia kadr organizacyjnych dla uruchomienia dyrekcji w Warszawie i Krakowie. W zakresie Wydziału Dróg Kołowych zorganizowano Wojewódzkie Wydziały Komunikacyjno-Budowlane w Lublinie, Rzeszowie i Białymstoku na podobnych zasadach.

Uruchomiono Państwowe Zarządy Wodne w Puławach i Sandomierzu. Kolej na wyzwolonych terenach zorganizowała dla ruchu i odbudowy około 12 000 dawnych pracowników PKP — Poczta i Telegraf około 1500, Drogi Wodne około 200, Drogi Kołowe około 1500. Prócz tego brało udział w odbudowie Kolei około 30 000 sezonowych robotników i radzieckie wojska techniczne. W odbudowie sieci łączności bierze udział wojskowy batalion łączności. Udział Wojska zaznacza się również w [odbudowie] radiowej sieci łączności.

Odbudowano i uruchomiono 1500 km linii kolejowych, w tym ok[około] 900 km dwutorowych wraz z urządzeniami stacyjnymi na tych liniach; stanowi to 80% całości na wyzwolonych terenach Polski. Jest do dyspozycji dla ruchu ok[około] 6000 wagonów i 220 parowozów PKP. Przyjmuje się dla ruchu normalnotorowego do 15 000 wagonów i ok[około] 150 parowozów PKP od wojsk i kolei radzieckich. Dużą część jest już w ruchu. Otwarto ruch cywilny pasażerski i towarowy na liniach Lublin — Rozwadow i Przeworsk — Wiśniowa oraz na wąskotorówkach Przeworsk — Dynów, Nałęczów — Opole, Werbkowice — Hrubieszów — Strzyżów. W najbliższych tygodniach będzie taki ruch otwarty na liniach Lublin — Chełm i Rozwadow — Przeworsk. Pozostałe linie służą ruchowi wojskowemu. Toczą się rozmowy o uruchomienie na nich pociągów towarowych i osobowych cywilnych. Przy przeważnej pomocy wojsk technicznych Czerwonej Armii, odbudowano ponad 100 mostów kolejowych w tym kilkusetmetrowej długości mosty na Bugu i Sanie, odbudowują się także 3 mosty na Wiśle.

Poczta uruchomiła około 390 urzędów i agencji i pracuje już miesiąc przy pomocy linii lotniczych Resortu i trakcji konnej, wiążących między sobą nie objęte działaniami wojennymi powiaty trzech wojewódzkich okręgów. Od 8 września Poczta otrzymała 3 serie znaczków pocztowych w nakładzie 150 000 i otrzymuje dalsze dwie serie w nakładzie 25 mln.

Telegraficznymi i telefonicznymi połączeniami powiązано, mimo wielkiego zniszczenia sieci i urzędzeń stacyjnych, 15 powiatów. W najbliższym czasie otrzymane od wojsk technicznych posiłki pozwolą tę pracę przyspieszyć. Zainstalowano Radiostację i studio w Lublinie oraz 3 radiowęzły i radiosieci w okręgach wojewódzkich zostało rozwieszonych i instaluje się kilkanaście radiowęzłów w miastach powiatowych. Zainstalowano dla łączności organów PKWN 11 czynnych radiostacji w miastach powiatowych. Instaluje się dalszych 31 radiostacji silniejszego typu.

Buduje się radiopunkt odbiorczo-transmisyjny w Lublinie. Na naszych liniach lotniczych kursuje stale 10 samolotów.

Aparat Dróg Kołowych i Wodnych przystąpił do odbudowy zarówno swych sieci jak i taboru.

Na wrzesień b.r. przewiduje się:

1. Rozszerzenie Resortu o Główną Inspekcję Resortu, Centralne Biuro Projektów i Studiów, Wydział Meteorologiczno-Hydrograficzny, Referat Informacji i Propagandy oraz rozszerzenie składu personalnego o dalszych ok[około] 20 osób;

2. Organizację Dyrekcji Okręgowych i Wojewódzkich Wydziałów, podległych Resortowi, w Warszawie i Krakowie;

3. Organizację Kontroli Służb Resortu i kontroli dochodów w związku z tym, że rozpoczęty obrót gotówkowy PKP za okres ostatnich trzech tygodni dał 4 500 000 złotych, poczty zaś 1 milion — nie licząc przytaczających obrotów wojskowych i urzędowych;

4. Umowę z władzami wojskowymi o całkowitym przejściu kolei przez polską administrację na wszystkich terenach, które już wyszły ze strefy bezpośrednich działań frontowych;

5. Umowę o pomocy ZSRR dla Polski taborem i parowozami szerokotorowymi;

6. Umowy o ruchu granicznym kolejowym, pocztowym i lotniczym;

7. W związku z punktami 4—6 uruchomienie ok[około] 20 par pociągów osobowych i pokaźnej liczby towarowych zgodnie z opracowanym planem przewozów towarowych;

8. Odbudowę w zarządzie własnym PKP drugich torów linii Lublin—Chełm,

Rozwadows — Przeworsk i przygotowanie do odbudowy dalszych połączeń normalnotorowych. Ta praca napotyka na duże trudności wobec konieczności uruchomienia wojskowych transportów na torach szerokich i wielkiego zniszczenia na pozostałych do odbudowy odcinkach;

9. Przeprowadza się inwentaryzację wszelkiego majątku z wykazaniem strat;

10. Opracowuje się plany odbudowy ramowe dla całej Polski i szczegółowe dla terenów wyzwolonych — oraz związany z tym budżet.

Resort stawia sobie za zadanie po wstępnym okresie organizacji i planowania dobić się na jesień zasadniczej sieci kolejowych połączeń normalnotorowych, uruchomienia pociągów cywilnych na torach szerokich, odbudowę wszystkich zasadniczych połączeń telegraficzno-telefonicznych, uporządkowania gospodarki budżetowo-finansowej i materiałowej.

[1944 październik], Lublin. *Sprawozdanie kierownika Resortu Komunikacji, Poczty i Telegrafu J. Grubeckiego z działalności Resortu za wrzesień 1944.*

W dalszym rozwoju organizacyjnym Resortu Komunikacji, Poczty i Telegrafu uruchomiono Inspekcję Główną, mającą za zadanie kontrolę całokształtu prac obejmowanych przez wszystkie jednostki podległe Resortowi, następnie Instytut Hydrograficzno-Meteorologiczny, Dział Odszkodowań Wojennych oraz Dział Informacji i Propagandy.

W dalszym ciągu przeprowadza się rejestrację i przygotowuje się kadry pracowników dla obsady terenów wyzwolanych spod okupacji. Wielką wagę przykłada się do niezwłocznego przejęcia i zabezpieczenia majątku państwowego w ślad za ustępującym okupantem. W wielu wypadkach wykonywane są prace w bezpośredniej bliskości frontu. Już teraz organizuje się na Pradze Warszawską Dyрекcję Kolei, która poza administracją Kolei Państwowych obejmuje również zarząd nad kolejami należącymi do prywatnych przedsiębiorstw. Między innymi w dniach najbliższych zostanie uruchomiona i oddana do użytku publicznego kolejka podmiejska Warszawa—Otwock—Karczew. Będzie to jeden z pierwszych środków lokomocji wyzwolonej Pragi, dostępny dla ludności cywilnej i obsługujący równocześnie wojsko.

Również poczta na Pradze rozpoczęła przyjmowanie listów i przesyłek pocztowych. Organizacja Dyrekcji Poczty i Telegrafów wobec chętnego zgłaszania się pracowników postępuje szybko. Jednocześnie organizuje się dla wojew[ództwa] warszawskiego Wydział Komunikacyjno-Budowlany i Dróg Wodnych^a w Pradze^a.

Ostatnio uruchomiono Państwowe Zarządy Wodne w Rzeszowie, Przemyśle i placówkę Zarządu Wodnego w Janowie Podl[askim] n. Bugiem. Poza pracami inwentaryzacji i remontów Zarządy Wodne przystąpiły do wydobywania i reperacji zatopionego taboru rzeczno, oczyszczania i udostępniania dla żeglugi szlaków wodnych.

Wydział Lotnictwa Cywilnego przewozi pocztę do wszystkich miast wojewódzkich i powiatowych na terenach wyzwolonych, nie leżących w strefie bezpośrednich działań wojennych, obsługując regularnie sieć o długości około 3000 km. Rozwozi się przeciętnie około 1200 kg listów i przesyłek pocztowych dziennie. Przesyłki docierają nawet do miejscowości położonych w bezpośredniej bliskości frontu. Zależy to zresztą od aktywności i pomocy społeczeństwa w terenie.

a—a Słowa wpisano atramentem.

Również w dziedzinie ruchu pasażerskiego zorganizowano cały szereg linii lotniczych, które w kierunkach największego ciężenia pasażerskiego mają charakter stałej komunikacji. W kierunkach drugorzędnych obsługiwane są periodycznie w miarę zapotrzebowania. Samoloty przelatują przeciętnie 2500 km dziennie. Poza tym organizuje się przeloty do poszczególnych miejscowości na terenach wyzwolonych w wypadku zapotrzebowania dla spraw wagi ogólnopaństwowej.

Działalność Wydziału Radia obejmuje dwie grupy: radiowęzły oraz radiokomunikację. W dziale radiowęzłów uruchomiono dwie centrale radiofoniczne, o mocy 500 W każda, w Białymstoku i Lublinie. Sieć radiofoniczna przeprowadzana jest na razie na ulicach, a w Białymstoku już zainstalowano około 400 punktów w mieszkaniach prywatnych. W najbliższej przyszłości zainstaluje się w Lublinie w domach prywatnych, instytucjach itp. Poza tymi dwoma centrami uruchamiane są, bądź już pracują radiowęzły o mocy 25 W w miastach: Chełm, Zamość, Rzeszów, Przemyśl oraz bateryjne 5 W wzmacniacze w miejscowościach: Krasnystaw, Hrubieszów, Parczew i dziewięciu miejscowościach w pobliżu Białegostoku i Rzeszowa. W dziale radiokomunikacji zainstalowane zostały dwie 500 W radiostacje krótkofalowe. Na terenie oswobodzonym zainstalowano całą sieć radiostacji nadawczo-odbiorczych o mocy 15 W^b i 100 W^b. Dział radiokomunikacji ma za zadanie natychmiastowe uruchamianie łączności na terenach oswobodzonych, zniszczonych przez uchodzącego najeźdźcę do czasu wybudowania i wyremontowania sieci teletechnicznej. Najlepszym przykładem jest uruchomienie dużej krótkofalówki na Pradze w bezpośredniej bliskości linii frontu.

1944 październik 26, Lublin. Sprawozdanie kierownika Resortu Odszkodowań Wojennych E. Sommersteina z działalności Resortu do 20 października 1944.

W pierwszym miesiącu działalności Resortu na pierwszym planie były przygotowawcze prace, związane z wytyczeniem zakresu działania i oznaczeniem sposobu jego zrealizowania.

Chodziło o to, by nie rozbudowywać zbytnio aparatu i nie obciążać budżetu państwowego, a wyręczyć się bądź innymi organami fachowymi, które z racji innych zadań prowadzą agendy związane z badaniem i ustaleniem szkód wojennych, bądź też wciągnąć do tej pracy czynnik obywatelski ze względu na doniosłe, ogólnopaństwowe i ogólnonarodowe jej znaczenie.

Z tych założeń wychodząc przeprowadzono szczegółowe konferencje z Powstającym Zakładem Ubezpieczeń Wzajemnych i ustalono, że Zakład ten, mający z mocy swych zadań ustawowych w ewidencji wszystkie budynki miejskie i wiejskie, prywatne i samorządowe, przeprowadzać będzie badanie, ustalanie i szacowanie budynkowych szkód wojennych, wynikłych zarówno na skutek bezpośrednich szkód wojennych, jak też z przyczyn pośrednio związanych z wojną, w odniesieniu do wszystkich budynków położonych na terenie państwa, a więc państwowych, samorządowych i prywatnych.

Zakład opiera się na wartości obiektu z 1939 r. i ma ocenić pełną wartość, a nie tylko ubezpieczeniową; przy budynkach miejskich uwzględni on również szkody, poniesione w urządzeniu wewnętrznym domu i mieszkań poszczególnych^a lokatorów zniszczonego domu; w gospodarstwach wiejskich bierze Zakład pod uwagę również inwentarz żywy i martwy.

b—b Słowa wpisano atramentem.

a Po słowie „poszczególnych” skreślono słowo „ruchomości”.

Kompletne materiały szkód, powstałych na terenie województwa lubelskiego na skutek bezpośrednich działań wojennych we wrześniu 1941 r. znajdują się^b w posiadaniu oddziału.

W toku są prace dotyczące rejestracji szkód, wynikłych na terenie województwa lubelskiego z działań wojennych w lecie 1944 r., jak również szacowanie szkód wojennych pośrednich i represyjnych z lat 1942, 1943 i 1944.

Na terenie woj. białostockiego organizuje się oddział Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych, który miałby tam przeprowadzić rejestrację i oszacowanie budynkowych szkód wojennych. Sprawa napotyka tam na trudności, ponieważ okupant nie dopuścił na tym terenie działalności Zakładu.

Za dni kilka wyjaśni się, czy uda się przeprowadzić rekonstrukcję materiału podstawowego na podstawie dawnych polis, znajdujących się w ręku ubezpieczonych. W razie negatywnym akcja doznałaby znacznego opóźnienia.

Na terenie woj. rzeszowskiego oddział Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych został uruchomiony.

Na terenie woj. warszawskiego podejmuje Zakład prace. Na wielokrotnych konferencjach z Zakładem, Dyrekcja wskazała na trudności skompletowania personelu technicznego ze względu na wygórowane żądania, stawiane przez kandydatów i domaga się środków lokomocji, a to auta dla oddziałów wojewódzkich i motocykli dla inspektorów powiatowych.

Ze strony Resortu przedstawiono konieczność przyspieszenia tempa prac z tym, że Resort przypilnuje dostarczenia środków lokomocji.

W sprawie ustalenia szkód powstałych w ruchomościach wskutek zagrabienia, zniszczenia lub wywiezienia przez okupanta, w życiu i zdrowiu ludzkim, wydano zarządzenie do Wojewódzkich Rad Narodowych.

Zarządzenie to zawiera szczegółową instrukcję dla Rad Narodowych Miejskich i Wiejskich, ustalającą sposób przeprowadzenia wymienionej akcji wraz z dwoma kwestionariuszami. Termin wyznaczony został po dzień 1 listopada 1944.

Śladem tego zarządzenia Wojewódzka Rada Narodowa w Lublinie 27 września 1944 wydała obszerny okólnik do Przewodniczących Powiatowych Rad Narodowych Województwa Lubelskiego wraz z szczegółowym kalendarzykiem czynności w ciągu października 1944.

Z delegatami Wojewódzkich Wydziałów Odszkodowań Wojennych w Rzeszowie, Otwocku i Białymstoku przeprowadzono w Resorcie dłuższe konferencje i ustalono sposób wykonania pracy na terenie województw: warszawskiego, rzeszowskiego i białostockiego.

Z poszczególnymi Resortami ustalono procedurę ustalenia szkód wojennych, które dotknęły obiekty państwowe, będące pod zarządem danych resortów. Dotyczy to w szczególności szpitali, ubezpieczalni, szkół oraz zabytków sztuki.

W związku z zamierzoną przez Resort Administracji Publicznej akcją przeprowadzania spisu ludności dla celów ewidencyjnych, na wspólnej konferencji z delegatem wymienionego Resortu ustalono sposób wykorzystania teje akcji również dla celów skontrolowania dokładności i ścisłości prac rejestracyjnych, dokonywanych przez wyżej powołane organa (Rady Narodowe i Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych) w zakresie ustalania szkód wojennych.

13 października 1944 ponaglono Wojewódzkie Rady Narodowe w sprawie dotrzymania ustanowionych terminów pracy spisowej, dokonanej przez Rady Narodowe, ze wskazaniem na doniosłe znaczenie przyspieszenia sprawy w związku z zapowiedzianym przybyciem delegacji UNRRA.

^b Słowo wpisano atramentem.

Angażowanie dalszego personelu w Centrali Resortu nie nastąpiło dotychczas dla braku odpowiednich kandydatów — chodzi przede wszystkim o fachowych statystyków, ekonomistów, ubezpieczeniowców; wskazać też należy, iż dotychczas nie było możliwości lokalowych, otwierają się one dopiero w obecnej chwili.

Konieczne byłoby dostarczenie auta dla celów rejestracji szkód wojennych oddziałowi Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych w Rzeszowie i Białymstoku i dla oddziału Warszawskiego, jak również pewnej liczby motocykli, a to specjalnie dla terenu województwa lubelskiego.

[1944 wrzesień], Lublin. Sprawozdanie kierownika Resortu Kultury i Sztuki W. Rzymowskiego z działalności Resortu za okres od 1 sierpnia do 14 września 1944.

Wydział Teatralny (działa od 9 sierpnia 1944 r.)

Kier[ownik] Wołowski Tadeusz

Z inicjatywy Wydziału uruchomiono 12 sierpnia 1944 Teatr Miejski w Lublinie i zapewniono mu podstawy ekonomiczne. Opracowano plan rozbudowy organizacji i szkół oraz przeprowadzono rejestrację aktorów. W tym celu odbyto wyjazdy służbowe do piętnastu wyzwolonych miast i miejscowości, zbierając dane o możliwościach teatralnych, przeprowadzając rejestrację aktorów i sal. Sprowadzono do Lublina dla pracy ob. ob. Jaracza, prof. Kleinera, Kreczmara, Woszczerowicza, Cybulskiego, Sliwińskiego, Nawrota, Skrzydłowską itd. Wysłano do Białegostoku 8 osób dla organizacji Teatru. Zorganizowano w Lublinie teatrzyk rewiowy w Domu Żołnierza. Doprowadzono do skutku umowę z Resorsem Obrony Narodowej w sprawie utworzenia Teatru Wojska Polskiego i szkoły dramatycznej. Udzielono zapomóg aktorom i pożyczki Teatrowi w Białymstoku na rozpoczęcie sezonu. Tworzy się stołówkę dla aktorów i rezerwowi kapitał teatru lubelskiego. Opracowano spis budynków do zabezpieczenia w Warszawie, oraz projekt upaństwowienia gmachów teatralnych w Polsce Wyzwolonej.

Wydział Sztuk Plastycznych (działa od 9 sierpnia 1944 r.)

Kierownik Rafałowski Aleksander

Zorganizowano Związek Artystów Plastyków w Lublinie i Komitet Organizacyjny Ogólnopolskiego Związku Plastyków. Komitety organizacyjne objęły władzę do czasu uchwalenia statutu Związku Plastyków — po czym nastąpi wybór Zarządu Związku w Lublinie, a następnie po zajęciu Warszawy, Zarządu Ogólnopolskiego Związku Plastyków. Zgrupowano grupę malarzy plakacistów, którzy wykonują szereg prac propagandowych dla Resortu Informacji i Propagandy. Znalezione^a lokal dla Związku Plastyków i przystąpiono do organizacji wystawy i stołówki^a. Zaczęto zbierać^a materiały w sprawie szkód i strat spowodowanych przez okupację niemiecką.

Resort jest w posiadaniu materiałów szkód i strat poczynionych przez Niemców w Muzeum Lubelskim, w Galeriach i Muzeach i Ossolineum we Lwowie. W chwili obecnej rozpoczęła się rejestracja szkód i spis inwentarza w Galeriach

^a—a Słowa wpisano atramentem na miejsce skreślonego słowa „zebrano”.

w Łańcucie, Przeworsku, Dzikowie i Baranowie. Została również podpisana nominacja na konserwatora województwa lubelskiego, którzy po przyjeździe ze Lwowa obejmie swoje stanowisko.

Wydział Muzyczny (działa od 7 sierpnia 1944)

Kier[ownik] Drobner Mieczysław

Do prac Wydziału Muzycznego należy również tymczasowo referat estrady, krzewienie kultury i sztuki oraz dział radiowy.

Zorganizowano w Lublinie Związek Zawodowy Muzyków oraz występujący już publicznie chór Echo. Z końcem września oddana będzie w Lublinie do użytku publicznego sala koncertowa. Staraniem Wydziału Muzycznego^b Polskie Radio uruchomiło dział muzyczny, dokąd skierowano szereg pracowników. Zaopatrzuje się również Polskie Radio w materiały muzyczne. Rozpoczęto wydawnictwo *Pieśni Polskiej Walczącej*. W przygotowaniu *Pieśni Polski Podziemnej*.

W zakresie Wydziału Ogólnego opracowano szereg projektów administracyjnych i prowadzono całość spraw personalnych związanych z reklamacjami wojskowych.

Wydział Szkolnictwa Artystycznego (działa od 7 sierpnia 1944)

Kierownik Barchacz Aleksander

Ze względu na nowe cele i wymagania szkolnictwa artystycznego Państwowy Instytut Muzyczny im. St. Moniuszki w Lublinie został zreorganizowany i rozszerzony zarówno pod względem liczby uczących się, jak też specjalizacji, klas instrumentalnych, oraz całokształtu nauczania. Liczba uczniów zwiększyła się z pięćdziesięciu (1939 r.) do 200. Powołano do życia prywatną „Wolną szkołę malarstwa i rysunku”. Reorganizacji szkoła ta nie podlegała ze względu na brak odpowiednich pedagogów oraz lokalu. Nawiązano kontakt z grupą artystów w Siedlcach, która wyraża chęć założenia szkoły zdobniczej. Projektuje się założenie szkoły dramatycznej pod dyr. Stefana Jaracza przy Teatrze Wojska Polskiego.

Wydział Literacki (działa od 24 sierpnia 1944)

Kierownik Leon Pasternak

Przystąpiono do rejestracji literatów. Liczba zarejestrowanych literatów i pracowników literackich mieszkających w ZSRR i na wyzwolonych terenach Polski — 54. W liczbie tej jest 22 członków byłego Związku Zawodowego Literatów Polskich.

Staraniem Komitetu Organizacyjnego Literatów odbyły się w Lublinie dwie imprezy literackie: 1. Wieczór „Poezja polska 1939—44”; 2. Poranek młodych poetów lubelskich. Pomagano Komitetowi Organizacyjnemu Literatów w urządzeniu walnego zebrania, na którym dokonano wyboru Tymczasowego Zarządu i władz Związku.

Załatwiono u władz radzieckich sprawę przesyłki współczesnej literatury radzieckiej i pism literacko-artystycznych dla biblioteki mającej powstać przy Resorcie Kultury i Sztuki.

Interweniowano u władz radzieckich w sprawie ewakuacji ze strefy działań wojennych pisarza Jana Parandowskiego z rodziną. W sprawie tej dowódca frontu otrzymał telegraficzny rozkaz.

^b Słowo wpisano atramentem.

Udzielono zasiłku Tymcz[asowemu] Zarz[ądowi] Zw[iązku] Lit[eratów] w sumie 10 000 zł na wydatki organizacyjne i zasiłki dla pisarzy.

Projektuje się zorganizowanie literackiej spółdzielni wydawniczej. Tymczasowy Zarząd Zw[iązku] Literatów opracowuje nowy statut związku. Pomaga się grupie młodych pisarzy chłopskich Wieś Tworząca.

1944 sierpień 20, Lublin. Sprawozdanie zastępcy kierownika Resortu Informacji i Propagandy S. Matuszewskiego z działalności Resortu za okres do 20 sierpnia 1944.

Stosownie do projektu dekretu w sprawie zakresu działania i organizacji Resortu Informacji i Propagandy resort składa się z następujących wydziałów: 1. Ogólny; 2. Prasowo-Informacyjny; 3. Radiowy; 4. Propagandy Filmowej; 5. Wydawnictw; 6. Agitacji Masowej; 7. Propagandy Zagranicznej.

1. Wydział Ogólny

Pod kierownictwem ob. Żochowskiego zorganizowano częściowo sekretariat, który oprócz działu buchalteryjnego przystąpił do pracy normalnej. B[ardzo] stawnie prowadzi biuro ob. Leśniewski. Zaprowadzono dział personalny, załatwia się bieżącą korespondencją i różne sprawy związane z funkcjonowaniem wszystkich wydziałów. W raporcie wydziału ogólnego czytamy:

W pierwszych dniach urzędowania praca Wydziału Ogólnego ograniczyła się przede wszystkim do: a) możliwie jak najszybszego wyekwipowania biur wszystkich wydziałów oraz gabinetu kierownika resortu w urzędzenia biurowe, materiały piśmienne itp.; b) przyjęcia niezbędnych pracowników resortu i przydzielenia im odpowiednich funkcji i stanowisk służbowych; c) wydanie niezbędnych zarządzeń bądź to ustnych bądź piśmiennych, regulujących ogólny tok pracy w resorcie i udzielenie pracownikom kompetencji (uprawnień) w poszczególnych wydziałach w zakresie ich stanowisk służbowych, dotyczących spraw ogólnych w resorcie; d) załatwianie pilnych spraw dotyczących wydziału, jak: budowa pomnika dla poległych Czerwonarmistów, organizowania występów zespołu artystycznego białoruskiego frontu i inne.

Plan pracy Wydziału Ogólnego w najbliższym czasie przewiduje: a) zorganizowanie należycie funkcjonującej kancelarii Wydziału; b) koordynowanie pracy z innymi wydziałami i stopniowe ulepszenie w miarę możliwości metod pracy; c) ustalenie planu budżetowego (preliminarza) chwilowo jest niemożliwe, z powodu braku konkretnych danych, jak wysokości wynagrodzeń służbowych oraz ciągle zwiększającej się ilości przyjętych pracowników.

Na kierownika Wydziału Ogólnego przewiduje się ppor. Kratko, który w tych dniach powinien być skierowany do dyspozycji Resortu Informacji i Propagandy.

2. Wydział Prasowo-Informacyjny

Kierownikiem Wydziału Prasowo-Informacyjnego jest ob. Borejsza, dobry organizator i utalentowany redaktor gazety „Rzeczpospolita”. Wydział ten jest w stanie organizacji. Pod kontrolą wydziału są dotąd gazety „Rzeczpospolita”, „Gazeta Lubelska” oraz „Odrodzenie”, którego pierwszy numer wydaje się w trze-

kiej dekadzie tego miesiąca. Poza tym na podstawie umowy z przedstawicielstwem ZSRR wszelkie druki rosyjskie i polskie, aż do czasu ustalenia cenzury znajdują się pod osobistą kontrolą kierownika Wydziału, jako też wszelkie rezerwy papieru, jako też bazy drukarskie.

3. Wydział Radiowy

Pod kierownictwem ob. Billiga, bardzo sumiennego pracownika i znakomitego znawcy spraw radia — rozgłośnia lubelska przystąpiła do nadawania normalnych audycji. Początkowo, tj. od 10 do 17 sierpnia nadawaliśmy audycje ze studio prowizorycznego, znajdującego się w wagonie kolejowym w godz. 21—23. Teraz audycje są nadawane ze studio specjalnie dla celów rozgłośni przygotowanego. W sprawie organizacji przedsiębiorstwa Radio Polskie i wyodrębnienia go od Wydziału Radiowego będzie zwołana specjalna konferencja i na niej ustali się zręby organizacyjne.

4. Wydział Propagandy Filmowej

Kierownikiem Wydziału jest doświadczony kinooperator, kierownik Czołówki Filmowej kpt. Ford.

Jak dotychczas, Wydział Propagandy Filmowej uruchomił Prasową Agencję Fotograficzną, która jednakże narazie, do zatwierdzenia etatów, pracuje siłami Czołówki Filmowej WP. Celem agencji fotograficznej jest obsługiwanie prasy PKWN oraz zagranicznej aktualnymi zdjęciami ze wszystkich dziedzin życia Rzeczypospolitej. Równocześnie podjęte zostały kroki, mające na celu sprowadzenie do Lublina aparatury do wywoływania, kopiowania i montowania aktualności filmowych. W ten sposób uruchomienie wytwórni kronik tygodniowych staje się zagadnieniem najbliższych tygodni. Wydział bierze na siebie nie tylko kierownictwo życia filmowego, ale i produkcje filmowe, eksploatacje filmów oraz uruchomienie sieci kinoteatrów wędrownych. Należy mieć na uwadze, że w chwili obecnej życie filmowe w Polsce jest zupełnie zdewastowane, kinematografia pozostawała bowiem pod bezpośrednim zarządem niemieckiego ministerstwa propagandy.

W sprawie planu pracy. Prócz prac bieżących przewiduje się zwołanie wszystkich pracowników kinowych oraz pracowników wydziału filmowego tutejszego oddziału niemieckiej propagandy filmowej. Celem zebrania będzie znalezienie pracowników dla organizujących się biur Wydziału.

W sprawie planu budżetowego. Dla opracowania budżetu konieczne jest otrzymanie wskazówek, dotyczących sposobu obliczania poszczególnych pozycji. Wobec płynności cen i braku jakichkolwiek kryteriów finansowych, wszelkie normalne budżetowanie nie posiada praktycznego znaczenia. Wobec tego, że nasza baza filmowa w Moskwie likwiduje się i w najbliższej przyszłości przystępujemy do produkowania filmów w Lublinie, jest rzeczą konieczną przewiezienie z Moskwy filmów i materiałów filmowych, które znajdowały się tam dotychczas. W tym celu prosimy o zarezerwowanie dla nas 2 Douglasów. Prócz tego prosimy o dodatkowe przdziały materiałów pędnych dla potrzeb fotografów agencji i operatorów wytwórni aktualności.

W sprawie uruchomienia biura wynajmu filmów. W Moskwie znajduje się szereg filmów, które zostały przez nas przystosowane do wyświetlania w kinoteatrach. Znajdują się tam również filmy amerykańskie i angielskie, zasekwestrowane

w r. 1939 przez władze radzieckie. Sprawa przekazania wszystkich tych filmów amerykańskich i radzieckich naszemu aparatowi eksploatacyjnemu została już w zasadzie przesądzona. Obecnie należy je przewieźć do Lublina. Z tego względu sprawa oddania nam do dyspozycji wspomnianych 2 Douglasów (na jeden rejs) staje się szczególnie nagłą. W przyszłości wystarczy nam stałe miejsce w samolotach kursujących między Lublinem a Moskwą (dla załatwiania spraw bieżących).

5. Wydział Wydawnictw

Kierownikiem Wydziału jest mgr Król, działacz oświatowy z Kielecczyny.

Prace dokonane: a) Wydział działa od 10 sierpnia 1944; b) W druku znajduje się broszura (30 stron) pt. *Pierwsze dokumenty Odrodzonej Polski*. Na jej treść składają się wszystkie dekrety KRN-u, Rozkazy Dowództwa, Manifesty, Odezwy i Umowy; c) Przesłane zostały listy do Zw[iązku] Zaw[odowego] Literatów i Plastyków dla nawiązania ścisłej współpracy z Działem Wydawniczym literatów i malarzy w zakresie sztuki stosowanej i literatury agitacyjnej; d) wysłano list do ob. Jędrzychowskiego do Moskwy z prośbą o wydanie zarządzenia, aby wszystkie wydawnictwa polskie w Moskwie przysłały naszemu Wydawnictwu posiadane materiały w kilku tysiącach egzemplarzy; e) Wydano plakat propagandowy „Idziemy”.

Plan pracy na drugą połowę sierpnia:

Organizacyjny:

1. W zakresie kolportażu: przyłączenie i zorganizowanie sieci rozdzielczej w województwie lubelskim i innych województwach uwolnionych spod okupanta na Rady terenowe, Kluby, Stronnictwa, Związki Zawodowe i Szkoły; 2. Wejście w stały kontakt pracowniczy ze Związkiem Literatów i Plastyków; 3. Powiększenie [zaopatrzenia] materiałami już drukowanymi przez [P]KWN i ZPP naszego składu.

Wydawniczy:

1. Prace przygotowawcze: a) dla masowej propagandy drukowanej konieczne są wskaźniki pochodzące od mas z terenu. Dlatego należy od Rad Powiatowych i Gminnych przejmować komunikaty informujące o żądaniach, potrzebach i pragnieniach obywateli w nowej Polsce. Ocena nastrojów mas pozwoli nam wysuwać takie zagadnienia i tak je formułować, żeby zwolenników wzmacniać, a [u] przeciwników postawę opozycyjną rozładowywać; b) ustalenie ze Zw[iązkiem] Plastyków tematów ilustracyjnych, a ze Zw[iązkiem] Literatów tematów na broszury i ulotki; 2. Prace konkretne — projekty: a) afisze mobilizacyjne (dwa) Dekret i Rozporządzenie; b) plakaty ilustracyjne (4-ry). Tematyka: „Idziemy”; „Warszawie w pomoc”; „Na ziemię Zachodnie”; „Sojusz polsko-radziecki”; c) nalepki, pocztówki; d) hasła mobilizacyjne; e) kalendarz operacji wojskowych roku 1944; f) broszura-reportaże z walk partyzanckich i frontowych; g) broszura-reportaże z życia organizacyjno-społecznego na oswobodzonych ziemiach; 3. Plan budżetowy. Potrzeby: a) plastycy zgłaszają współpracę, żądając stanowczo szybkiego opłacenia ich prac; b) plakat „Idziemy” nieopłacony; c) wszelkie inne projektowane plakaty wymagają w sumie kilkudziesięciu tysięcy zł.

6. Wydział Agitacji Masowej

Wydział ten jest w początkowym stadium organizacji. Wygłoszono kilka odczytów, zorganizowano masówki w Lublinie i w innych miastach.

Brak jeszcze dokładnego planu pracy i dobrych, odpowiedzialnych pracow-

ników. Stosownie do naszego zapotrzebowania będzie skierowana z Armii ppor. Pawłowska, która tę pracę poprowadzi właściwie.

Odczyty wygłaszali: dr Jędrzychowski pt. *Miejsce Polski w Europie*, mgr Matuzewski — *Zadania Polaków wobec zmienionej sytuacji i Znaczenie Manifestu PKWN*, ppor. Gruda — *Powstanie i cele Armii Polskiej*; ponadto referaty okolicznościowe wygłaszali dr Żochowski, mgr Maliszewska, mgr Noryskiewicz i inni.

Projektuje się organizację szkoły lektorów i przygotowuje się szkice pogadanek na tematy: Manifestu (ogólnie), mobilizacji do WP, reformy rolnej, zw[iązków] zawodowych itp.

7. Wydział Propagandy Zagranicznej

Kierowniczką Wydziału jest ob. Marchlewska. Trudności w pracy są jeszcze wielkie. „Polgres” znajduje się jeszcze w fazie organizacji, nawiązywania kontaktów i kompletowania pracowników. W ciągu ubiegłych 10 dni zostało posłane do centrali (do Moskwy) 20 telegramów, 15 artykułów i 5 sprawozdań. Wydział ten musi być stopniowo rozbudowany i musi mieć jako zadanie główne stwarzanie P[olskiej] A[gencji] T[elegraficznej].

Literatura propagandowa na składzie na dzień 16 sierpnia 1944.

1. Manifest PKWN (plakat)	460 000 egz.
2. „ (ulotka)	16 000 „
3. Nadzwyczajne wydanie do gaz[ety] „Rzeczpospolita”	12 000 „
4. <i>Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego w świetle dokumentów</i> (brozura)	4 000 „
5. Życiorysy i fotografie członków PKWN	1 000 „
6. Oświadczenie Komisariatu Ludowego Spraw Zagr[anicznych] ZSRR o stosunku Związku Radzieckiego do Polski	1 500 „
7. Plakat „Idziemy”	500 „

1944 październik 10, Lublin. Sprawozdanie zastępcy kierownika Resortu Informacji i Propagandy S. Matuszewskiego z działalności Resortu za okres do 30 września 1944.

Stosownie do zarządzenia wewnętrznego nr 2 przedkłada się sprawozdanie z pracy poszczególnych Wydziałów.

1. Wydział Ogólny

Wydział Ogólny pod kierownictwem ppor. Kratko opracował projekty dekretów o strukturze Resortu i strukturze instancji wojewódzkich i powiatowych.

Wydział Ogólny rozbudował się i zorganizował referat terenowy, który liczy obecnie czterech instruktorów, kierownika oraz referenta świetlicowego; razem sześć osób. Referat terenowy ma za zadanie organizację w terenie instancji wojewódzkiej i powiatowej Resortu Informacji i Propagandy oraz kontrolę pracy organów już stworzonych. Pracownicy Wydziału Ogólnego w okresie sprawozdawczym przeprowadzili następujące inspekcje: trzy inspekcje w Białymstoku, jedną w Rzeszowie, jedną w Otwocku, oraz jedną w Białej Podlaskiej.

W rezultacie Wojewódzkie Wydziały Informacji i Propagandy w Lublinie, Białymstoku i w Rzeszowie wstępują w tok normalnej pracy. W województwie lubelskim prawie całkowicie zorganizowano referaty powiatowe. W innych województwach znajdują się w stadium organizacji. Dla województwa warszawskiego i kieleckiego przygotowuje się grupy organizacyjne. Przy Wydziale Ogólnym została zorganizowana sekcja świetlicowa, która ma za zadanie organizowanie domów kultury i świetlic.

Dom kultury powstał^a w Lublinie i w 6 miastach powiatowych woj. lubelskiego; ponadto w Mińsku Mazowieckim i w Rzeszowie. Świetlice powstały w Lublinie przy 5 ośrodkach fabrycznych. Wydział Ogólny brał również udział w kampanii realizacji reformy rolnej. Jego pracownicy byli aktywnymi uczestnikami i organizatorami zjazdu robotników rolnych i małorolnych. Zorganizowano:

w Lublinie 2 zjazdy z udziałem		2 500 delegatów
w Białej Podl[askiej]	1 zjazd z udziałem	500
w Zamościu	1 „ „	300
w Mińsku Maz[owieckim]	1 „ „	1 500
w Rzeszowie		
i Przemyślu	1 „ „	1 500
w Białymstoku	1 „ „	300

Instruktorzy referatu terenowego, wyjeżdżając w teren zajmowali się nie tylko sprawami organizacyjnymi, lecz organizowali szereg wieców, poświęconych popularyzacji reformy rolnej i innym aktualnym zagadnieniom. Instruktorzy terenowi wyjeżdżali w teren razem z brygadami propagandy masowej, spełniając funkcje organizatorów i inspektorów-propagandystów. Referat personalny w okresie sprawozdawczym opracowywał projekty etatów i kategorii płac. Rozbudowano poszczególne oddziały przyjmując nowych pracowników.

Zorganizowano Wydziały I i II instancji. W Lublinie, Białymstoku i Rzeszowie są wojewódzkie wydziały informacji i propagandy, czyli wydziały II instancji. Wojewódzki Wydział Informacji i Propagandy w Lublinie pod kierownictwem por. Michałskiej zorganizował kurs dla kierowników świetlicowych. Otwarto dom kultury w Lublinie, w którym czynna jest biblioteka i czytelnia pism. Propaganda agitacji masowej oddziałującej za pomocą żywego słowa i środków pomocniczych jak: kina, kina objazdowe, teatry, zespoły teatralne i radio. Kina posiadają miasta: Lubartów, Hrubieszów, Biała Podlaska i Chełm. Kino objazdowe Zamość. Sale teatralne Włodawa, Tomaszów Lubelski, Siedlce, Łuków, Lubartów, Krasnymstaw, Hrubieszów i Biała Podlaska. Zespoły teatralne dały produkcje w Zamościu i Krasnymstawie. Instalacje radiowe założono w Garwolinie, w Zamościu, Chełmie, Krasnymstawie i Parczewie.

Wydział Informacji i Propagandy w Białymstoku rozwija działalność organizacyjną. W powiecie Biała Podlaska zorganizowano referaty informacji i propagandy. Referat Agitacji Wydziału Białostockiego zorganizował 300 wieców, zebrań i masówek na terenie miasta i powiatów. Dla pracy propagandowej zorganizowano 10 grup agitacyjnych, składających się z członków PPR, PPS i Str[onnictwa] Ludowego. Praca ich polegała na agitacji i popularyzacji reformy rolnej. Zorganizowano 10 komisji kontyngentowych, które zajęły się sprawą świadczeń dla państwa. Wydział posiada własne radio, drukarnię, nakładem której wydano 30 plakatów.

Wydział Informacji i Propagandy w Rzeszowie zorganizował referaty informacji i propagandy przy Powiatowych Radach Narodowych w Łąncucie, w Prze-

^a Słowo wpisane atramentem.

myślu, Nisku i Sędziszowie. W Rzeszowie wychodzi „Biuletyn Informacyjny”. Wydano szereg druków, ulotek i plakatów (5000 plakatów „Na pomoc Warszawie”) oraz godło państwowe. W stadium organizacji znajdują się: teatr, sala koncertowa i muzeum narodowe.

2. Wydział Propagandy Masowej

Wydział propagandy Masowej pozostaje pod przewodnictwem ppor. Pawłowskiej.

Zorganizowano dwa kursy instruktorów propagandy masowej. I kurs ukończyło 85 osób. Większość absolwentów przystąpiła do pracy propagandowej: 8 osób skierowano do Resortu Wojewódzkiego Wydziału Informacji i Propagandy w Lublinie; 7 osób do szkoły oficerskiej politycznej; 2 osoby do Resortu Bezpieczeństwa; 5 osób do pracy partyjnej PPS, pozostali otrzymali skierowania do pracy w terenie. W czasie 25 września do 13 października zorganizowano II kurs, na który uczęszcza 130 osób. Propaganda masowa docierała do miast i wsi. W czasie od 14 września do 23 września wysłano 20 grup propagandowych do różnych miejscowości. Grupy te zorganizowały 90 zebrań i masówek i odwiedziły 79 miejscowości. I tak: w Wojew[ództwie] Warszawskim obsłużono Mińsk Mazowiecki, Otwock. W Województwie Białostockim — Biała Podl[aska] i Janów Podl[aski], w wojew[ództwie] lubelskim powiaty:

lubelski	miejscowości	5	włodawski	miejscowości	8
krasnystawski	„	5	łukowski	„	6
chełmski	„	4	w wojew[ództwie] rze-		
lubartowski	„	17	szowskim, pow[iat] kroś-		
radzyński	„	14	n[ieński]	„	2
zamojski	„	10	[powiat] brzozowski	„	2
kraśnicki	„	6			

Wydział Propagandy Masowej pozostaje pod przewodnictwem ppor. Pawłowgandyistów [z] terenu 3 instrukcje: instrukcje dla mówców; instrukcja ogólnopolityczna; instrukcja w sprawie reformy rolnej. Wykład dra Jędrychowskiego *Bezdroża polityki Rządu Londyńskiego*. Oprócz tego opracowywał stenogramy ważniejszych referatów i wykładów dla użytku wydziału propagandy.

3. Wydział Wydawniczy

Wydział Wydawniczy pozostaje pod kierownictwem prof. Wasowskiego. Z okresu sprawozdawczego pozostało ogółem różnych druków: 495 000

W okresie sprawozdawczym wydano ogółem różnych druków 194 000

W tym:

Hasła	80 000
Plakatów barwnych	23 000
Dekr[et] o reformie rolnej	30 000
Slogany o reformie rolnej	32 000
Broszury <i>Pier[wsze] dok[umenty] odr[odzonej] Pol[ski]</i>	10 000
Terminarze o ref[ormie] roln[ej]	29 000

Wysłano pocztą zwykłą i lotniczą do wszystkich terenów wyzwolonych: hasła, plakatów barwnych, portretów, afiszy, broszur, dodatków „Rzeczyposp[olitej]”, kalendarzy reformy rolnej i gazetek wiejskich

Do województwa lubelskiego	49 374
białostockiego	20 329
warszawskiego	496 622
rzeszowskiego	83 670
kieleckiego	13 035
lwowskiego	2 955
Prusy Wschodn[ie]	1 050

Razem 677 035

1/3 posiadanego materiału przekazano dla Wydz[iału] Propagandy Głównego Zarządu Polityczno-Wychow[awczego] Wojska Polskiego. Z otrzymanej literatury sprzedano 3030 sztuk na kwotę 10 594 zł. Na najbliższy okres czasu planuje się wydanie broszury ob. Osóbki-Morawskiego. Ulotki o kampanii świadczeń obowiązkowych dla państwa w liczbie 300 000 sztuk.

4. Wydział Propagandy Filmowej

Działalność Wydziału Propagandy Filmowej można podzielić na dwie grupy.

A. Sprawy techniczne.

1. Zakończenie budowy laboratorium filmowego. Po remoncie pomieszczenia laboratorium zainstalowano maszyny przywiezione z Moskwy oraz urządzenia wykonane przez rzemieślników lubelskich pod kierownictwem W[ydziału] P[ropagandy] F[ilmowej]. Laboratorium rozpocznie prace w pierwszym tygodniu października; 2. Uruchomienie montażowni filmów. Rozpoczęło się montowanie filmu o Majdanku, który będzie udźwiękowiony w Moskwie i inauguracyjnego numeru polskiej kroniki filmowej. Synchronizacja dźwiękowa kronik odbywać się będzie na miejscu, przez co filmowy serwis informacyjny zyska bardzo wiele na aktualności; 3. Uruchomienie kin objazdowych. Do Lublina przybyła partia zamówionych aparatów filmowych, przenośnych; cztery z nich zaopatrzone są we własne urządzenia elektroenergetyczne, nadają się do użycia w warunkach wiejskich. Aparaty te pozostaną do dyspozycji Resortu Informacji i Propagandy. W[ydział] P[ropagandy] F[ilmowej] opracowuje projekt spraw wytwórczości filmowej, wynajmu filmów i eksploatacji kino-teatrów przez concern przemysłowo-handlowy.

B. Dezyderaty. Należy powiększyć park samochodowy i liczbę samochodów. Operatorzy winni być wszędzie, gdzie dokonywuje się odbudowa życia na terenach wyzwolonych i wydarzenia o charakterze historycznym. Zwiększająca się sieć kinoteatrów wymaga usprawnienia dostawy filmów.

5. „Polpres”^b i Wydz[iał] Propagandy Zagranicznej^b

Materiały „Polpresu” w okresie sprawozdawczym były wydawane w formie biuletynów, których wyszło 15 od nr 8 do nr 22. Biuletyn ukazywał się co drugi dzień w liczbie 16 egzemplarzy i w godzinach wieczorowych wysyłany był do 1) Radio i redakcji „Rzeczypospolitej” 2) „Gazety Lubelskiej”, 3) „Gazety Podlaskiej”, 4) „Ziemi Tomaszowskiej”, 5) „Zwycięzcy”, 6) „Wolności”, 7) „Wici”, 8) „Polpresowi” w Moskwie, Zarządowi Wych[owawczo]-Politycz[nemu] Wojska Polskiego i kilka egzemplarzy rozdano wewnętrznie w PKWN.

Oprócz biuletynu wysłano do Moskwy artykuły i notatki w ilości 13.

^b—^b Słowa wpisane atramentem.

Na treść biuletynów składały się komunikaty poszczególnych resortów, wiadomości z terenu, sprawozdania z odbytych zgromadzeń partii politycznych, oraz artykuły literackie.

„Polpres” posiada korespondentów w Siedlcach, Zamościu, Białej Podlaskiej oraz etatową korespondentkę na Warszawę, która ma na Pradze zorganizować filię „Polpresu”. Za pośrednictwem starostów i przewodniczących Rady przesłano instrukcję dla korespondentów do Radzyna, Sokołowa, Mińska Maz[owieckiego], Otwocka, Garwolina, Tomaszowa, Krasnegostawu, Hrubieszowa, Chełma, Włodawy i Łukowa.

Dział reporterski nie stoi na wysokości zadania.

W dziale organizacyjnym odczuwa się brak maszyn do pisania i powielacza. Lokal jest mały, nie odpowiada wymogom pracy agencyjnej. Na czele „Polpresu” w charakterze kierownika stanął ob. Świerzewski i w charakterze kierownika redakcji zagranicznej ob. Nowicki, obaj przybyli z Moskwy.

6. Wydział Radiowy

Wydział Radiowy pozostaje pod kierownictwem ob. Billiga. W miesiącu wrześniu Wydział Radiowy nadawał codziennie przez rozgłośnie lubelskie audycje stałe około 5 godzin dziennie. Oprócz audycji stałych nadano 4 audycje specjalne: uroczystość odsłonięcia pomnika poległym Czerwonoarmistom, inaugurację 8 sesji plenarnej KRN, **przemówienie programowe przewodniczącego PKWN ob. Osóbki-Morawskiego** i uroczystość wyzwolenia szkoły polskiej.

Wszystkie nadawane materiały przez radio opracowane są i dostarczane przez następujące działy: a) dział informacji politycznej; b) dział ziem wyzwolonych; c) dział literacki; d) dział wojskowy; e) dział muzyczny. W miesiącu sprawozdawczym zorganizowano szereg wystąpień przed mikrofonem przedstawicieli PKWN, wojska, działaczy społecznych, politycznych i partyjnych, literatów i przedstawicieli młodzieży. Zorganizowano także rubryki a) „skrzynka poszukiwania rodzin”; b) skrzynka życzeń polskiego radia; c) dział ogłoszeń. Wprowadzono też cykl wykładów popularnonaukowych, w ramach którego specjaliści z różnych dziedzin wygłaszają popularne prelekcje. W okresie sprawozdawczym Wydział Radiowy wziął czynny udział poprzez szczególnie szerokie potraktowanie cyklu zagadnień w swoich audycjach i w przeprowadzeniu szeregu kampanii ogólnych, prowadzonych przez Resort Informacji i Propagandy, a mianowicie: a) kampanii w sprawie zbrodni niemieckich na Majdanku; b) kampanii poborowej; c) kampanii w sprawie dostaw wojennych; d) kampanii anty-spekulacyjnej; e) kampanii pomocy Warszawie.

7. Wydział Informacyjno-Prasowy

Wydział Informacyjno-Prasowy pod kierownictwem mjr. Borejszy. Pod kontrolą Wydziału znajdują się wszelkie rezerwy papieru, jako też bazy drukarskie. W Wydziale Informacyjno-Prasowym stworzono 2 referaty: a) dla rezerw papieru; b) dla spraw drukarni.

Referat dla spraw papieru ma za zadanie zabezpieczyć jednostki gospodarcze produkujące i rozprowadzające papier. Referatom dla spraw drukarni powierzono całą kontrolę i nadzór nad wszelkimi zakładami graficznymi oraz przejęcie pod administrację wszelkich zakładów poniemieckich, względnie nie posiadających prawnych właścicieli. W okresie sprawozdawczym referent dla spraw papieru odbył dwie podróże do Rzeszowa i jedną do Zamościa. Rezultatem pozytywnym było

zabezpieczenie i przysłanie do Lublina 50 bel papieru, z tego 30 ton przydzielono dla Resortu Oświaty i 24 tony dla Wojskowego Instytutu Nauk[owo-] Wydawn[icze-go]. Staraniem referatu zmagazynowano i zabezpieczono odcinki gazetowe, pozostałe z druku „Rzeczpospolitej”. Odcinki te wydawane są zamiast papieru do pisania. Papier piśmienny w ilości 24 831 kg zdobyto, przejmując kontrolę nad gospodarką firmy Olszewski w Lubl[inie]. W okresie sprawozdawczym zorganizowano grupę pracowników na Warszawę-Pragę, którzy mają przygotować locum i kwatery dla Resortu Informacji i Propagandy oraz zabezpieczyć wszelkie zakłady graficzne i magazyny papieru. Referat dla spraw drukarni przeprowadził kontrolę oraz przejął drukarnie niemieckie, lub nie posiadające prawnych właścicieli.

W Zamościu — drukarnie oddano pod kontrolę refer[atu] inf[ormacji] i prop[agandy] przy Pow[iatowej] Radzie Narodowej. Zakład ten pracuje dla potrzeb wojska polskiego i pow[iatu] zamojsk[iego].

W Rzeszowie — 4 drukarnie, z których 2 pracują dla potrzeb wojennych, jedna dla Wojew[ódzkiego] Wydz[iału] Inf[ormacji] i Prop[agandy]. Drukuje się „Biuletyn Informacyjny”.

W Parczewie — jedna drukarnia czynna, oddana do dyspozycji władz miejscowych.

W Siedlcach — dwie drukarnie, oddane pod kontrolę referatu inf[ormacji] i prop[agandy], pracują dla potrzeb powiatu.

W Przemysłu — cztery drukarnie, w tym jedna czynna do dyspozycji i kontroli referatu inf[ormacji] i prop[agandy].

W Łukowie — jedna drukarnia czynna, oddana pod kontrolę Powiatowej Rady Narodowej, pracuje dla władz miejskich i wojska polskiego.

W Chełmie — dwie drukarnie czynne, pracują dla wojska polskiego i oddane z ramienia referatu inf[ormacji] i prop[agandy] pod nadzór milicji obyw[atelskiej] i Pow[iatowej] Rady Narod[owej].

W Lublinie — jedenaście drukarni czynnych. Drukarnie te są przeciążone pracą zwiększającego się zapotrzebowania na druki; zachodzi obawa, że nie wykonają pracy im powierzonej.

Wydział Prasowo-Informacyjny ma pod swoją kontrolą następujące pisma i wydawnictwa: „Czytelnik”, „Rzeczpospolita”, „Odrodzenie”, „Wieś”, „Gazeta Wiejska”, „Gazeta Lubelska”, „Stańczyk” oraz wszelkie inne pisma, ukazujące się w Lublinie. Na pisma wychodzące na prowincji Wydział wywiera tylko wpływ pośredni przy pomocy referatów inf[ormacji] i propagand[ny]. Dekret prasowy opracowany przez Wydział przedstawiony Resortowi Inform[acji] i Propagandy winien być w najbliższym czasie zatwierdzony i uzyskać ostateczną podstawę prawa.

c Dodatek 1 c.

Sprawozdanie o sytuacji w terenie

Na podstawie sprawozdań wojewódzkich Wydz[iałów] Informacji i Propagandy oraz meldunków instruktorów i kierowników brygad agitacyjnych konstatujemy: prace w terenie nie w każdym powiecie stoją na odpowiednim poziomie. Kolportaż gazet i pism nie dociera do szeregu miejscowości i w niektórych okolicach panuje kompletna dezorientacja polityczna. W niektórych okolicach za małe jest przeciwdziałanie wpływom AK. Ludność pozostaje pod terrorem band, a władze bezpieczeństwa nie reagują, albo reagują bardzo słabo na wypadki terroru. Brak pla-

nowości w pracy wprowadza pewien nieporządek. Są tereny, w których pracują nasi instruktorzy i brygady agitacyjne Wojew[ódzkiego] Wydziału Inform[acji] i Prop[agandy], a natomiast niektóre powiaty do tej pory wcale nie były obsadzone.

◦ Dodatek 2 ◦

Plan na miesiąc październik

1. Należy organizować w każdym powiatowym mieście domy kultury, a w gminach i wsiach świetlice. Kierownik takiej placówki byłby odpowiedzialny za dostarczane materiały propagandowe, gazety i pisma; 2. Zwiększyć kontrolę kolportażu (gazety i pisma muszą docierać nawet do najmniejszych miejscowości); 3. Na drogach, skrzyżowaniach powinny być polskie napisy, plakaty; 4. Przeprowadzić jak najszerszą radiofonizację terenów wyzwolonych; 5. Zorganizować stały polityczny biuletyn informacyjny z terenu dla użytku PKWN; 6. Wydawać konspekty; 7. Dla propagandy masowej zorganizować dużą szkołę propagandystów z odpowiedzialnym kierownikiem. Przy szkole otworzyć bursę. Projekt ten przedstawić Prezydium do zatwierdzenia; 8. Uruchomić kina objazdowe.

1944 listopad 10, Lublin. Sprawozdanie kierownika Wydziału Ogólnego Resortu Informacji i Propagandy Z. Kratko z działalności Resortu w październiku 1944.

I. Wydział ogólny

1) Organizacja

Wydział Ogólny dzieli się na następujące działy: a) Sekretariat; b) Dział rachunkowo-budżetowy; c) Dział personalny; d) Dział terenowy; e) Dział świetlicowy. W województwach są zorganizowane i czynne Wojewódzkie Wydziały Informacji i Propagandy i to: a) na Pradze; b) w Lublinie; c) w Rzeszowie; d) w województwie warszawskim z siedzibą w Mińsku Mazowieckim; e) w Białymstoku; f) w województwie kieleckim z siedzibą w Sandomierzu.

2) Działalność

Centralnym zagadnieniem w miesiącu sprawozdawczym była reforma rolna. Cały aparat organizacyjny Resortu Informacji i Propagandy szedł po linii wykonania reformy rolnej w trybie przyspieszonym. W tym celu Wydział Ogólny delegował do prac związanych z reformą rolną 70 absolwentów kursu propagandystów, którzy wspólnie z brygadami robotniczymi na całym terenie wyzwolonego kraju odbywali masówki i zebrania informacyjne dla robotników rolnych i chłopów i wspólnie z brygadami pod kierownictwem pełnomocnika przystąpili do reformy rolnej. Akcja propagandystów wydała poważne rezultaty. Obserwacje ich i meldunki zorientowały Resort Informacji i Propagandy o niektórych wypaczeniach w przeprowadzeniu reformy rolnej i dały możliwie wierną analizę terenu. Na podstawie tych meldunków Resort interweniował w Resorcie Bezpieczeństwa w sprawie uzdrowienia stosunków w milicji oraz zlikwidowania antypaństwowej

akcji AK na terenie niektórych powiatów. W okresie sprawozdawczym pracownicy Wydziału Ogólnego przeprowadzili następujące inspekcje: dwie — województwa rzeszowskiego; jedną województwa lubelskiego, jedną części województwa lubelskiego i warszawskiego, jedną Warszawy-Pragi.

Inspekcja objęła powiaty: Lubartów, Radzyń, Biała Podlaska, Łuków, Siedlce, Mińsk Mazowiecki i Kraśnik oraz cały szereg majątków ziemskich. Głównym celem inspekcji było zbadanie w terenie, jak postępuje wykonanie instrukcji o reformie rolnej, jak pracują pełnomocnicy do reformy rolnej i brygady oraz skontrolowanie prac wydziałów i referatów powiatowych propagandy i referatów informacji i propagandy. Wyniki tych inspekcji zostały ujęte w osobne sprawozdania i podane do wiadomości zainteresowanych Resortów. Kino propagandowe w miesiącu sprawozdawczym wyświetlało filmy w powiatach: Lubartów, Radzyń, Łuków, Biała Podlaska, Mińsk Mazowiecki i Siedlce. Specjalni propagandyści Resortu Informacji i Propagandy, wchodzący w skład grup filmowych, wygłaszali z okazji wyświetlania filmów aktualne przemówienia na temat reformy rolnej i wojska polskiego.

Dział rachunkowo-budżetowy

Dział rach[unkowo]-budżet[owy] w miesiącu październiku opracował: 1. Instrukcje nr 1 do naczelników wszystkich wojewódzkich Wydziałów Informacji i Propagandy w sprawie miesięcznych preliminarzy budżetowych i sprawozdań z wykonania budżetu. Instrukcja po uzgodnieniu z przewodniczącym ob. Osóbką-Morawskim i kierownikiem Resortu [Gospodarki Narodowej i Finansów] ob. Hanemnem została rozesłana do wszystkich naszych wydziałów; 2. Opracował i uzgodnił na Komisji Kodyfikacyjnej międzyresortowej projekt dekretu o Polskiej Agencji Prasowej „Polpress”. Projekt jest już rozesłany do wszystkich Kierowników Resortów; 3. Projekty a) o organizacji władz informacji i propagandy II i I instancji; b) dekret o prasie; c) dekret o gospodarce papierem wszelkiego rodzaju; d) dekret o zarządzie nad drukarniami jest jeszcze w stadium opracowania przy współudziale z przedstawicielem Resortu Sprawiedliwości; 4. Uzgodniony dekret o Polskim Radiu ma być przedmiotem obrad na najbliższym posiedzeniu Komisji Kodyfikacyjnej — międzyresortowej; 5. Opracował prowizorium budżetowe dla władz centralnych i podległych na miesiąc listopad. Budżet został wysłany do Resortu Gospodarki Narodowej i Finansów i ma być zatwierdzony na plenum PKWN; 6. Kierownik działu brał udział w konferencjach międzyresortowych w sprawie: a) ustalenia wysokości wynagrodzenia pracowników państwowych; b) zaszeregowania poszczególnych pracowników Resortu. Opracowano w związku z powyższym odnośny projekt. Ponadto brał udział w szeregu konferencji, urządzanych przez Resort Gospodarki Narodowej i Finansów w sprawie ustalenia form i sposobów wypłat kasowych, księgowości i opracowania budżetu; 7. Rozwijający się z każdym dniem wielostronny aparat Resortu Informacji i Propagandy, tak w zarządzie centralnym, jak i władzach podległych zmusza do odpowiedniego dostosowania dotychczasowych form pracy i kontroli. Ażeby temu sprostać, dnia 18 października przyjęto do pomocy jednego pracownika; 8. Centralna Kasa Skarbowa Resortu Informacji i Propagandy wypłaciła w miesiącu październiku dla naszego Resortu zł 1 892 508

z czego przekazano Przedstaw[icielstwu] PKWN w Moskwie na ręce dra Jędrychowskiego za plakaty, broszury, portrety i płyty gramofonowe

zł 1 000 000

subsydia dla Stron[nictwa] Ludowego

2 × 100 000 — 200 000

subsydia dla C[entralnego] K[omitetu] T[owarzystwa]		
U[niwersytetów] R[obotniczych]	80 000	
subsydia dla Stron[nictwa] Demokrat[ycznego]	30 000	310 000
zaliczki na pobory		104 200
na powiększenie inwentarza (maszyny do pisania, powielacz i meble)		172 784
podległe władze do rozliczenia		166 528
inne		138 996
		<hr/>
		1 892 503

Dział świetlicowy

W miesiącu października r.b. zostały zorganizowane świetlice na terenie m. Lublina, a mianowicie: W Polskim Monopolu Tytoniowym, w Garbarniach — Brikmana, Silbersteina, Kuśminek, Zorkraut oraz w Fabryce „Plon”. Ponadto została otwarta czytelnia pism periodycznych i wydawnictw propagandowych w Zarządzie Miejskim. 25 października 1944 został otwarty II kurs dla kierowników świetlic z udziałem 31 kursistów.

Dział personalny

W miesiącu sprawozdawczym przyjęto do służby — 49 pracowników, zwolniono (służba wojskowa) — 7 pracowników. Obecnie pracuje w Resorcie Informacji i Propagandy 158 pracowników.

W miesiącu października r.b. z Resortu Informacji i Propagandy skradziono dwa samochody osobowe typu „Willys”. Stan środków lokomocji jest niewystarczający. Organizacja terenu i prowadzenie planowej pracy propagandowej jest z tego powodu utrudnione. Brak również części zapasowych, które uniemożliwiają reperacje uszkodzonych samochodów. Sekretariat Wydziału przyjął w miesiącu sprawozdawczym pism 112, wysłał 285.

II. Wojewódzkie Wydziały Informacji i Propagandy

1. Lublin

W okresie sprawozdawczym zostały zorganizowane we wszystkich powiatach województwa lubelskiego referaty informacji i propagandy. Schemat organizacyjny Wydziału Informacji i Propagandy jest następujący: kierownik, referent propagandy masowej, referent świetlicowy, referent techniczny, sekretarz.

Dokładny podział funkcji i szczegółowe instrukcje normujące kompetencje każdego działu, usprawniły działalność Lubelskiego Wojew[ódzkiego] Wydziału Informacji i Propagandy. Odbyto jedną dwudniową konferencję kierowników powiatowych referatów informacji i propagandy z udziałem 16 przedstawicieli. Z ramienia Resortu brali udział w tej konferencji ob. mjr Matuszewski i ob. por. Kratko.

Domy Kultury. Domy Kultury istnieją po jednym w Lublinie, Janowie Lubelskim, w Zelichowie i 2 w Krasnymstawie. W stadium organizacji znajdują się Domy Kultury w Zamościu, Siedlcach i Włodawie. Wydział Informacji i Propagandy w miesiącu sprawozdawczym położył silny nacisk na reformę rolną. Do akcji wydelegował ludzi z wojew[ódzkiego] Wydziału Informacji i Propagandy. Ogółem odbyto w ramach tej akcji 54 wiece i zebrania. W związku z ogólną akcją zakładania i prowadzenia świetlic na terenie woj. lubelskiego, Wojew[ódzki] Wydział Informacji i Propagandy przygotował wydanie dwutygodnika „Świetlica”, który ma spełniać rolę poradnika w pracy propagandowej i świetlicowej. Wydział

woj[ewódzki] zorganizował już drugi kurs dla kierowników świetlic. W powiatach najlepiej zorganizowano pracę informacji i propagandy w Siedlcach. Lokal referatu robi miłe wrażenie. Referat posiada w lokalu wystawę (stoisko) materiałów propagandowych. Kolportaż pism sprawnie działa i dociera do wszystkich gmin.

Przy Zarządzie Miejskim m. Lublina jest zorganizowany referat miejski informacji i propagandy, który prowadzi prace propagandowe na terenie miasta. Do referatu tego należy uzgadnianie pracy pomiędzy poszczególnymi organizacjami. Koordynowanie tych prac, ogłaszanie wszelkich uroczystości przez afisze i ulotki, kolportaż pism do poszczególnych urzędów i instytucji oraz praca z Wydziałem Woj[ewódzkim] Inf[ormacji] i Prop[agandy]. Kierownikiem referatu jest ob. Kogut.

2. Rzeszów

Na terenie tego woj[ewództwa] funkcjonują referaty inf[ormacji] i prop[agandy] w 17 powiatach. Woj[ewódzki] Wydział zorganizował w miesiącu sprawozdawczym drugi z kolei zjazd powiatowy kierowników referatów w dniach 16 i 17 października. W czasie kursu dwudniowego uczestnicy opracowali 2 tematy piśmienne, a mianowicie: plan przemówienia do chłopów w sprawie reformy rolnej, mój plan zrealizowania podziału majątku.

Każdy z uczestników seminarium wygłosił 10-minutową prelekcję na temat reformy rolnej. Inicjatywa tego kursu była bardzo szczęśliwą innowacją i spowodowała szybszą realizację reformy rolnej. W Rzeszowie istnieje dom kultury oraz wydaje [on] biuletyn informacyjny, który na czas przeprowadzenia reformy rolnej został przemianowany na biuletyn reformy rolnej. Praca rzeszowskiego wydziału nastawiona była w miesiącu październiku na szybkie i terminowe przeprowadzenie reformy rolnej. Wydział informacji ma trudności komunikacyjne z terenem. Do szeregu powiatów materiał propagandowy dociera drogą przypadkowych okazji.

3. Białystok

Wydział propagandy w mies. październiku współpracował w związku z organizacją Zjazdu Stronnictwa Ludowego. Instruktorowie Wydziału w związku z organizacją tego zjazdu przeprowadzili około 50 zebrań w terenie.

W Białymstoku urządzono 7 października 1944 potężną manifestację ekshumacji i pogrzebu powieszonych przez Niemców trzech robotników z fabryki „Sokół” w Białymstoku z udziałem około 10 000 uczestników.

W okresie sprawozdawczym zorganizowano nowe referaty powiatowe w Łomżyńskim i Wysoko-Mazowieckiem. Zorganizowano szereg odczytów i zebrań informacyjnych, poświęconych reformie rolnej i jedności narodowej. W powiatach przystąpiono do organizowania świetlic.

Dział prasowy woj[ewódzkiego] Wydziału wydawał wiadomości radiowe, wysyłał korespondencje do „Polpressu”, „Rzeczypospolitej” i Polskiego Radia^a.

Kolportaż gazet i materiałów propagandowych rozwija się coraz lepiej, mimo trudności transportowych. O ile w pierwszym okresie sprawozdawczym gazety i materiały docierały przeważnie do powiatów, to w obecnym okresie zaszła zmiana na lepsze. I tak w powiecie białostockim wysyła się prasę do 8 punktów, w powiecie bielskim do 5 punktów, w powiecie sokólskim do 2 punktów, w powiecie suwalskim, augustowskim i łomżyńskim do 1 punktu.

W okresie sprawozdawczym Wydz[iał] Inf[ormacji] i Prop[agandy] nie dotarł jeszcze do terenu z braku środków lokomocji.

^a Słowo wpisano atramentem.

4. Województwo kieleckie

Wydział Wojew[ódzki] Inf[ormacji] i Prop[agandy] ma swoją siedzibę w Sandomierzu. Zorganizowany on został dopiero w mies[iącu] październiku. Zorganizowanie propagandy w terenie jest utrudnione z powodu działań wojennych. Domy Kultury i świetlice nie zorganizowane. Uroczystości i akademie odbywają się w sali dziecięcego kina. Organizacja powiatowych referatów utrudniona z braku odpowiednich ludzi. Nastrój w terenie jest ciężki ze względu na bliskość frontu. W Sandomierzu w trakcie organizacji jest: Dom Kultury, Czytelnia, Świetlica oraz Lotny Uniwersytet Powszechny. Referat wydaje gazetkę pod redakcją ob. Pietruszewskiego „Wolna Polska” jako organ wojewódzkiej, kieleckiej Rady Narodowej.

5. Województwo warszawskie

Praca Wojew[ódzkiego] Wydziału nie stoi dotychczas na należytych poziomie. W ciągu października na stanowisku kierownika Wydziału zaszły trzy zmiany z przyczyn od Resortu niezależnych, co odbiło się niekorzystnie na stanie pracy organizacyjnej referatów powiatowych. Wydział wydaje w Otwocku pismo pod nazwą „Gazeta Otwocka”. Wydział w mies[iącu] październiku zarządził przejęcie i zabezpieczenie wszystkich bibliotek na terenie województwa warszawskiego. Z pozostałych bibliotek pożydowskich w Otwocku przyjęto dotychczas dwie. Organizacja domu kultury i świetlicy w Mińsku Mazowieckim na ukończeniu. We wszystkich powiatach wyzwolonych woj. warszawskiego zorganizowano referaty powiatowe. Wydział organizował w mies[iącu] sprawozdawczym szereg wieców, imprez widowiskowych oraz zebrań publicznych. Na zebraniach tych przemawiali delegaci Wydz[iału] Inf[ormacji] i Prop[agandy]. Szczególną uwagę poświęcono reformie rolnej. Na przykład w pow. Mińsk Mazowiecki zorganizowano na każdą gminę brygadę parcelacyjną, do których przydzielono geometrów. Wydano instrukcje brygadam, aby nie opuszczały terenu swojej gminy, dopóki nie wykonają zadania i nie podzielą wszystkich majątków, znajdujących się na terenie gminy.

W tym też powiecie dobrze jest zorganizowany referat inf[ormacji] prop[agandy]. Posiada budynek na Dom Kultury, w którym się przeprowadza gruntowny remont. Zorganizowano Komisję, która zabezpieczyła wszystkie biblioteki i dzieła sztuki, pozostawione w majątkach przez obszarników. Zaprojektowano cały szereg Domów Kultury w terenie w lokalach poobszarniczych. Sam zaś Wydział Wojewódzki Warszawski zorganizował się dopiero w końcu października z siedzibą w Mińsku Mazowieckim.

Kierownikiem Wydziału został mianowany ob. Witold Poczmański.

6. Warszawa-Praga

Wydział miasta Warszawa-Praga zorganizowany został w końcu września 1944. Kierownikiem Wydziału mianowano ob. Wisiowiecką Zofię. Praca propagandowa ogranicza się tylko do Pragi. Pomimo że Praga jest w pasie działań wojennych, praca propagandowa jest postawiona, biorąc pod uwagę warunki frontowe, dobrze. Zorganizowano 5 sekcji propagandowych z udziałem licznych honorowych propagandystów: 1. Grochów pod kier. ob. Mikołajewskiego — 46 ludzi, 2. Praga pod kier. ob. Wawelskiej — 68 ludzi, 3. Targówek pod kier. ob. Lika — 40 ludzi, 4. Brudno pod kier. ob. Kalinowskiego — 20^b ludzi, 5. Na Kawęczyńskiej pod kier. ob. Mytasiaka — 15 ludzi.

Każda sekcja posiada swoją świetlicę. Trzy sekcje posiadają już biblioteki,

^b Cyfrę wpisano otówktem.

inne organizują się. Praga odczuwa brak prasy codziennej, która dociera nieregularnie. Brak jest również pracy politycznej w sekcjach. Aby temu zaradzić proponuje się zorganizowanie kółek politycznych i szkolenia referentów oraz nawiązania kontaktu ze związkami zawodowymi. Łącznikiem między związkami a wydziałami propagandy ma być ob. Kotowski. Przy Radzie Miejskiej Pragi jest zorganizowany referat inf[ormacji] i prop[agandy], który prowadzi ob. por. Lepecki. Oprócz wyżej wymienionych sekcji na terenie Pragi pracuje komisja propagandowa oraz dział wydawniczy, który redaguje dziennik „Życie Warszawy”. Bolączką w pracy jest brak ludzi fachowych. Miejscowi artyści ze względów materialnych nie chcą pracować w swym zawodzie. Dla zaradzenia temu projektuje się zorganizowanie w najbliższym czasie kursów propagandystów.

Wnioski

1. Jako środek uaktywnienia pracy w terenie Wydział Ogólny widzi konieczność przydzielenia możliwie jak najprędzej wszystkim wydziałom wojewódzkim inf[ormacji] i prop[agandy] po jednym samochodzie osobowym, a powiatowym referentom po jednym motocyklu dla celów łączności z terenem. Brak komunikacji utrudnia kontrolę i kolportaż pism propagandowych w terenie. Aparat tak czuły i ważny, jakim jest propaganda, musi — szczególnie w dzisiejszych warunkach, gdzie działa antypaństwowa propaganda AK — sprawnie funkcjonować. Niedociągnięcia w pracy propagandowej w terenie, braki organizacyjne wydziałów wojewódzkich i referatów powiatowych kładzie się na karb niedostatecznych środków lokomocji.

2. Aby Resort Inf[ormacji] i Prop[agandy] miał wgląd i wpływ na instytucje i organizacje społeczne i gospodarcze przedkłada się wniosek, by wszelkie subsydia udzielane tym organizacjom przez Rząd szły za pośrednictwem Resortu Informacji i Propagandy. W ten sposób Resort będzie miał ułatwione zadanie wpływania na daną instytucję i organizację w duchu zasad demokratycznych i wskazówek PKWN.

III. Wydział Wydawniczy Resortu Informacji i Propagandy

W mies[ia]cu październiku 1944, jak i w poprzednim okresie sprawozdawczym praca wydziału koncentrowała się [na] przygotowaniu ulotek, haseł aktualnych, afiszy, broszur i plakatów, ze szczególnym uwzględnieniem tematów dotyczących reformy rolnej. Prace Wydziału ilustrują dane statystyczne, a mianowicie:

Zestawienie:

1. Wydano: 21 000 haseł o Warszawie w związku [z wyzwoleniem prawobrzeżnej] Warszawy; 200 afiszy o upadku Warszawy; 200 afiszy o akademiach żałobnych; 20 000 ulotek: *Precz z rozbijaczami*; 5000 egz. formularzy ogłoszeniowych dla PPS; 16 000 egz. dodatkowych ulotek *Precz z rozbijaczami*; 200 egz. plakatów dla stronnictw politycznych; 100 egz. plakatów dla PKWN o pochodzie na Majdanek 1 listopada.

2. Oddano do składania: 2 broszury J. Borejszy *W sprawie granic*; R. Werfel — *Nowy etap historii Polski*; Broszury M. Rogalskiego *Nasz stosunek do Niemców obecnie i na przyszłość*; dr L. Kurowski — *Konstytucja 1921 i 1935 r.*; 7 sloganów z okazji święta ZSRR na 7 listopada — (po c 7000 egz.).

3. Zamówiono: J. Wodziańskiego projekt 2 plakatów; Z. Chwaliboga projekt 1 plakatu.

4. Zakupiono papier: na wydanie 4 broszur zakupiono papier drukowo-satynowy.

5. Przygotowano do składania broszurę pt. *Prawda o Majdanku*.

6. Rozstrzygnięto konkurs na broszurę ogłoszoną przez Resort Inf[ormacji] i Prop[agandy]. Po przeczytaniu i ocenie 13 prac nadesłanych przyznano nagrodę I — ob. M. Rogalskiemu, II — ob. Grabowskiemu.

7. Rozkolportowano: na wszystkie wyzwolone województwa i dla Wojska Polskiego: 10 000 egz. Manifestu (plakat); 2550 Manifestu (ulotki); 22 630 egz. haseł; 17 815 plakatów różnych, 11 portretów, 180 dekretów o reformie rolnej, 14 950 terminarzy o ref[ormie] rolnej, 3690 broszur, 3600 nalepek i ^dokoło 10 000 ^d „Gazetki Wiejskiej”.

8. Sprzedano: książek propagandowych na sumę 5353 zł; 48 egz. Godła Państwa za 720 zł; 223 egz. broszur *Odrodzona Polska w nowej Europie* za 669 zł.

IV. Wydział Radiowy Resortu Informacji i Propagandy

1) W miesiącu październiku r.b., jak i w poprzednim okresie sprawozdawczym praca Wydziału Radiowego [Resortu] Propagandy i Informacji PKWN koncentrowała się w następujących działach: a) dział informacji politycznej; b) dział ziem wyzwolonych; c) dział wojskowy; d) dział literacki; e) dział muzyczny.

2) W dalszym ciągu audycję poranną nadawaliśmy tylko na miasto. Od 20 października rozpoczęliśmy nadawanie audycji południowej (o godz. 12) w eter, na fali 224 m. Audycję popołudniową rozpoczęliśmy o godzinę wcześniej (o godz. 16) i nadawaliśmy ją bez przerwy do godz. 19.15. Od godz. 19.30 do 20.30 nadawaliśmy (tylko w eter) audycję specjalną dla ziem okupowanych.

3) W okresie sprawozdawczym zorganizowaliśmy własny podsłuch radiowy, będący pod bezpośrednią kontrolą kierownika działu informacji politycznej.

4) Wprowadziliśmy dwa razy w tygodniu, we wtorki i piątki w godzinach południowych specjalne audycje dla wsi, na program których składają się wiadomości z frontu reformy rolnej, o przebiegu kampanii kontyngentowej, skrzynka rolnicza i specjalnie wybrane dla słuchacza wiejskiego produkcje artystyczne.

5) Wprowadziliśmy także audycje specjalne dla wojska, na program których składają się: korespondencje z frontu, listy do żołnierzy, montaże literacko-muzyczne na tematy wojskowe, przeglądy prasy wojskowej.

6) Jako innowację w dziale informacji politycznej wprowadziliśmy „Polemikę”.

7) Wprowadziliśmy także „Skrzynki” stronnictw politycznych — PPS, PPR, Stronnictwa Ludowego, „Wici”, TUR-u, Związku Walki Młodych.

8) Oprócz normalnego programu, nadawanego ze studia, transmitowaliśmy w okresie sprawozdawczym Akademię Warszawską z sali Teatru Miejskiego w Lublinie i uroczystości Chopinowskie z sali Państwowego Instytutu Muzycznego.

9) Nadaliśmy szereg reportaży specjalnych: z frontu, z uroczystości w I szkole podchorążych artylerii, z przebiegu reformy rolnej oraz wywiadów z kierownikami Resortów i odpowiedzialnymi pracownikami o przebiegu bieżących kampanii.

10) Rozwija się pomyślnie Radiowy Teatr Wyobraźni, który w okresie sprawozdawczym wystawił kilka udanych słuchowisk.

11) W dalszym ciągu największą trudność w naszej pracy stanowi istniejący podział: my, jako wydział radiowy Resortu Propagandy i Informacji kierujemy pro-

gramem, a cała technika radiowa znajduje się w rękach [Resortu] Komunikacji. Uchwalenie dekretu i stworzenie przedsiębiorstwa „Polskie Radio” (projekt został złożony w biurze prawnym PKWN), utknęło wskutek wyjazdu do Moskwy w sprawach służbowych Kierownika Wydziału ob. Billiga.

12) W dalszym ciągu nie rozwiązana pozostaje sprawa studia wobec sprzeciwu Kierownika Resortu Oświaty oddania na ten cel lokalu przy ul. Narutowicza 4. Wszystkie materiały w tej sprawie znajdują się w Prezydium PKWN i oczekują decyzji Przewodniczącego ob. Osóbki-Morawskiego. Sprawa studia, a także przejęcie przez nas sprzętu technicznego od Resortu Komunikacji, są to sprawy nad wyraz palące i niezadowolnienie ich hamuje rozwój radia i radiofonizację kraju.

V. Wydział Filmowy Resortu Informacji i Propagandy

1. Uruchomienie wytwórni filmów dokumentalnych

Zakończenie budowy wytwórni filmowej w Lublinie projektowano na 20 listopada. Dzięki wyteżonej pracy zespołu pracowników technicznych i kierownictwa wytwórni zakończono budowę o 2 tygodnie wcześniej. Wytwórnia lubelska posiada własne laboratorium, aparaturę dla filmu dźwiękowego oraz salę projekcyjną. W ten sposób zyskujemy nowy, niezwykle ważny oręż propagandy masowej. Możliwości produkcyjne wytwórni pozwolą na uruchomienie tygodniowej kroniki filmowej. Każdy z wyprodukowanych filmów ukaże się w 20 kopiach, co zapewnia nie tylko obsługę wszystkich naszych kino-teatrów, ale i oddanie większej liczby kopii dla celów propagandy zagranicznej. Uruchomienie wytwórni staje się momentem przełomowym w pracy wydziału propagandy filmowej, który w ten sposób niezależnie się od uprzejmości moskiewskiego studio filmów dokumentalnych i zyskuje możliwość szybkiego i skutecznego działania w zakresie wymagań propagandy filmowej.

2. Filmy gotowe i na ukończeniu

Ukończony został film o niemieckim obozie zniszczenia na Majdanku („Cmentarzisko Europy”). Film ten udźwiękowiony został w Moskwie i na ekranach lubelskich ukaże się w dniach najbliższych. Prócz tego już w Lublinie — wykańcza się pierwsze trzy tygodniki filmowe.

Treść tygodników: Nr 1. Mobilizacja do szeregów Wojska Polskiego; Przysięga IV Dywizji Piechoty; „Grunwald” Matejki wychodzi z podziemi; Święto szkoły polskiej w Lublinie; Nr 2. Sąd nad zdrajcami Narodu; Podpisanie Sowiecko-Polskiej umowy o wymianie ludności; Promocje w podchorążówkach Wojska Polskiego; Odbudowa polskiego przemysłu (wizyta w fabrykach lubelskich); Święto umarłych (Zaduszki w Lublinie); Nr 3. Od Bugu do Wisły (Wojsko Polskie w bojach o Warszawę).

3. Kinofikacja wyzwolonych terenów

W zakresie rekonstrukcji kin na wyzwolonych terenach zrobiono dalsze kroki. W okresie sprawozdawczym uruchomiono szereg nowych kinoteatrów na terenie następujących miast: Jarosław, Chełm, Zamość, Radzyń, Mińsk Mazowiecki. Na terenie innych miast pracownicy działu kinofikacji dokonywują studiów przygotowawczych, związanych z uruchomieniem dalszych kinoteatrów.

Poważnym utrudnieniem w pracach Wydziału pozostaje nadal brak dostatecznej liczby środków transportowych. Uruchomienie wytwórni filmów dokumentalnych wymaga zwiększenia liczby operatorów filmowych. Posiadane przez nas

środki transportowe z trudem wystarczały przy dotychczasowych wymaganiach czołówki filmowej. Nowi operatorzy wymagają nowych samochodów. Sprawy transportowe komplikują się również w związku z uruchomieniem nowych kinoteatrów na prowincji. Ze względu na brak regularnych połączeń kolejowych filmy dla tych kinoteatrów muszą być dostarczane na samochodach.

VI. Wydział Prasowy Resortu Informacji i Propagandy

W miesiącu sprawozdawczym praca Wydziału ograniczała się przeważnie do zdobycia różnego rodzaju papieru i zaspokojenia potrzeb poszczególnych Resortów. Ogółem wydano w październiku 95 055 kg różnego rodzaju papieru.

Dzięki otrzymaniu 14 126 kg papieru z Pragi oraz papieru rotacyjnego z Moskwy, Wydział mógł w ubiegłym miesiącu zaspokoić najpilniejsze potrzeby Resortów, instytucji społecznych, samorządowych, wojskowych, milicji obywatelskiej i partii politycznych.

W tej chwili sprawa papieru przedstawia się niezbyt dobrze i grozi w najbliższych dniach niemożnością wykonania zamówień rządowych.

Zestawienia wydanego papieru:

Resort Rolnictwa	262 kg plus	13 ¹ / ₂	roli rot[acyjnej]
Resort Inf[ormacji] i Propagandy	1568 „ „	2	„ „
Dla innych resortów	2364 „ „	1	„ „
Biuro ekonomiczne	6500 „ „		„ „
Prasa partyjna	627 „ „	10	„ „
Prasa miejscowa	4288 „ „	66	„ „
Instytucje rządowe	4825 „ „	2	„ „
Instyt[ucje] wojskowe i samo- rządowe] oraz spółdzielnie	3419 „ „	5	„ „
Milicja	702 „		
„Rzeczpospolita”		279	„ „

Referat dla spraw drukarni położył w miesiącu sprawozdawczym główny nacisk na umożliwienie funkcjonowania wszystkich zakładów graficznych pracujących na rzecz rządu, prasy i wojska. Mimo ogromnych trudności w uzyskaniu materiałów i surowców niezbędnych do ciągłości pracy, udało się nam osiągnąć wykonanie wszystkich zamówień na druki państwowe, wojskowe, samorządowe, oraz umożliwiono dalszy rozwój prac rządowych, partyjnych i samorządowych. W Warszawie zabezpieczono maszyny drukarskie znajdujące się na terenach objętych działaniami wojennymi i częściowo sprowadzono je do Lublina w celu zmontowania centralnej bazy drukarskiej, któraby mogła zaspokoić potrzeby rządu i wojska. Ogólna sytuacja na terenach wyzwolonych jest bardzo ciężka. Brak materiałów i surowców niezbędnych do funkcjonowania zakładów graficznych jest bardzo poważny. Złożono zapotrzebowanie na najniezbędniejsze nam materiały, ale chwilowo poza farbą ([w] minimalnej ilości) nie udało nam się jeszcze ich pozyskać. Poza tym przeprowadzono inspekcję i objęto kontrolą szereg zakładów graficznych na prowincji jak na przykład w Przemyślu, Siedlcach, Zamościu, Łukowie, Mińsku, Garwolinie.

Polska Agencja Prasowa „Polpress”

„Polpress” w ciągu ostatniego miesiąca rozszerzył w bardzo znaczny sposób zasięg swojej działalności. „Polpress” dzieli się na dwa zasadnicze działy: redakcja krajowa i redakcja zagraniczna.

Redakcja krajowa. Zasadniczym zadaniem redakcji krajowej jest wydawanie codziennie jak najobszerniejszego biuletynu i jak najszybsze rozesłanie go prasie miejscowej, prowincjonalnej i zagranicy za pośrednictwem Moskwy. Redakcja krajowa wydaje: 1. Regularnie codziennie biuletyn składający się przeciętnie od 18—23 kartek, w 40 egzemplarzach; 2. Biuletyn odbija się na powielaczu angielskiego typu „Gestetner”; 3. Ekspedycję robi się przeciętnie: a) w Lublinie od 3 do 6 razy dziennie, b) na prowincji raz dziennie; 4. Biuletyn wysyłamy do 33 miejsc: a) w Lublinie do 21 (do wszystkich miejscowych gazet, wojska, kierowników resortów, uniwersytetu i TASSa), b) na prowincję 11 (do wszystkich wojewódzkich wydziałów prasy i propagandy i gazet), c) do Moskwy; 5. Wykorzystanie materiału z biuletynu „Polpressu” przez prasę jest bardzo duże.

Redakcja krajowa „Polpressu” posiada następujące działy: 1. Reportaż terenowy — posiada 24 korespondentów terenowych, którzy drogą telefoniczną i telegraficzną podają nam stale wiadomości o przejawach życia społecznego, politycznego i kulturalnego w kraju; 2. Reportaż miejscowy posiada sieć etatowych korespondentów m. Lublina, którzy obserwują i notują ściśle przejawy życia Lublina; 3. Reportaż PKWN posiada swoich reporterów, mających za zadanie utrzymywanie stałego kontaktu z resortami i ich referentami prasowymi (powołanymi z naszej inicjatywy) oraz Prezydium PKWN; 4. Reportaż wojskowy dający stałe i systematyczne informacje z życia Armii Polskiej.

Polska Agencja Prasowa posiada stale kontakty z wszystkimi instytucjami miasta Lublina w osobach powołanych m.in. z naszej inicjatywy specjalnych referentów prasowych.

Rozrost agencji za ostatni miesiąc przejawiał się: 1. W objętości wydawanych codziennie biuletynów (w poprzednim miesiącu raz na dwa dni — 1 biuletyn, teraz 20 kartek biuletynu codziennie); 2. W liczbie odbiorców (w poprzednim miesiącu 16, w bieżącym 33); 3. Przyjęto 20 nowych pracowników, dyżurnych redaktorów, współpracowników redakcji, korektora, buchaltera, maszynistki, stenotypistki, ekspedytora, szoferów; 4. Zakupiono 2 maszyny, powielacz Gestetner, daje się odczuwać brak wosków.

Archiwum „Polpressu”: a) posiadamy komplety wszystkich wychodzących gazet i czasopism w kraju, b) wszystkie kopie wychodzących biuletynów i rękopisów.

Wydajność personelu jest bardzo duża. Pracownicy pracują przeciętnie dziennie o 2 do 3 godzin nadliczbowo więcej, nie licząc świąt i niedziel, kiedy także pracują.

Wyplacono 7 premii za wzorowe wypełnienie swych obowiązków służbowych.

Buchalteria „Polpressu”: 1. Cena ustanowiona przez „Polpress” za codzienny biuletyn jest od 1000 do 2000 zł miesięcznie; 2. Otrzymaliśmy już od „Rzeczypospolitej” i „Robotnika” honorarium za dwa miesiące. Pieniądze te poszły częściowo na premie dla pracowników i częściowo na opłaty za artykuły; 3. Otrzymywanie honorariów za artykuły i notatki odbywa się raz w tygodniu.

Zasadniczym brakiem są opłakane warunki mieszkaniowe — na 33 osoby i cały aparat 3 pokoje i to niewielkie.

W stadium organizacji znajduje się stacja podsłuchu radiowego, która już w najbliższym czasie pozwoli na podawanie do prasy komunikatów TASSa i innych agencji zagranicznych. Posiadamy na ten cel tymczasowy lokal i poczyniliśmy już udane próby odbioru dyktanda TASSa na jednym nieodpowiednim zresztą odbiorniku, jaki dotąd posiadaliśmy.

Redakcja zagraniczna „Polpressu”. Prace redakcji zagranicznej w ubiegłym okresie były nastawione na informowanie zagranicznej opinii publicznej o wszelkich zagranicznych przejawach życia politycznego, społecznego, kulturalnego, gospodarczego i innych. Podstawowymi założeniami naszej propagandy zagranicznej było wyświetlenie opinii publicznej za granicą faktu coraz bardziej postępującej konsolidacji społeczeństwa polskiego wokół PKWN, KRN oraz pozytywne osiągnięcia demokracji polskiej w dziedzinie odbudowy odrodzonego Państwa Polskiego. W tym celu redakcja zagraniczna zredagowała i wysłała 25 artykułów, przeważnie pióra autorów zajmujących reprezentatywne stanowisko w sferach politycznych i kulturalnych, a więc: prof. Singalewicz, mgr St. Matuszewski, prof. Wasowski, dr Drobner, Kotek-Agroszewski, dr Kurowski, dr Małowist, ks. dr Kruszyński, redaktor Raabe, konsul Rogalski i inni. Oprócz tego wysłano kilka artykułów w sprawach granic zachodnich. Poza tym redakcja zagraniczna przekazywała systematycznie moskiewskiej placówce „Polpress” biuletyn „Polpressu”, wszystkie wydawnictwa prasowe i inne publikacje ukazujące się na terenie ziem wyzwolonych, w celu wykorzystania dla naszej propagandy za granicą.

Oprócz tego codziennie redakcja zagraniczna przekazuje przez radio albo przez telegraf drutowy wiadomości z kraju do placówki moskiewskiej „Polpressu”, skąd następnie są one rozpowszechniane przez sieć korespondentów za granicą. Codzienny komunikat telegrafem „Polpressu” wysyłany do Moskwy wynosi przeciętnie od 2 do 3 stron pisma maszynowego. O ile pozwalają nam szczerze wiadomości nadchodzące z zagranicy, można stwierdzić, że komunikaty „Polpressu”, dotyczące najważniejszych zagadnień politycznych są transmitowane przez Agencje Reutera i inne agencje angielskie i amerykańskie, jak również są publikowane w prasie anglosaskiej. Największą trudnością, która poważnie hamuje efektywność pracy redakcji zagranicznej jest nieuregulowana dotychczas sprawa łączności radiotelegraficznej i samolotowej z Moskwą. Samoloty odlatują nieregularnie i bardzo ważny operatywny materiał, zorganizowany przez współpracowników redakcji, czeka po kilka dni na wysłanie do Moskwy i bardzo często traci przez to na aktualności. Ostatnio udało się rozstrzygnąć pozytywnie sprawę łączności telegraficznej; także depesze z wiadomościami „Polpressu” są obecnie codziennie przekazywane do Moskwy.

VII. Wydział Propagandy Masowej

1. Szkolenie kadry propagandzistów.

W połowie października zakończono II Kurs Propagandzistów. Egzaminów zdało 78 osób.

2. Kompletowanie Wydziału i dyscyplina pracy

Stan osobowy Wydziału zasadniczo się nie zmienił. Zwolniono jedną sekretarkę za nie wywiązywanie się z zadań i lenistwo. Odczuwa się silny brak człowieka, którego głównym zadaniem byłoby opracowywanie tez i konspektów politycznych. Brak również kierownika grup agitacyjnych.

Wyjazdy stałych pracowników Wydziału w teren są mocno utrudnione z powodów materialnych — ubranie, palta, buty itd. Uregulowanie — choć częściowo — tych spraw staje się problemem sprawności pracy Wydziału.

Zdobyliśmy własną drukarnię — związane to będzie z przyjęciem nowych pracowników technicznych. W najbliższym czasie ma być zaangażowany do pracy instruktor techniki propagandowej.

3. Agitacje masowe na wsi

70 absolwentów Kursu Propagandystów wyjechało w teren. Pracują już 3 tygodnie (Sprawozdania w Wydz[iałe] Ogólnym). O niektórych jak np. Cap, Wolicka, Wrona, napływają wiadomości, że okazują ogromną pomoc pełnomocnikom powiatowym i rokują poważne nadzieje.

4. Agitacje masowe w mieście

Organizowaliśmy lub braliśmy udział w 10 masowych uroczystościach w Lublinie (12 października i 7 listopada), które ogarnęły do 8 tysięcy ludzi. Na 1 listopada zorganizowano pochód ludności na Majdanek, który przygotowano wspólnie z partiami pol[itycznymi] i organizacjami społecznymi, jak PCK, Kurie biskupie, Kuratorium itd. W uroczystości udział brało ponad 30 000 ludzi. (Prace przygotowawcze wykonane w październiku).

5. Instrukcje i konspekty

Wydano lub przedrukowano następujące tezy i skrypty: 1. *Praktyczne wykonanie reformy rolnej*; 2. *W rocznicę rządu lubelskiego*; 3. *Dzień święta wielkiego sojusznika*; 4. *Źródła siły Armii Czerwonej*; 5. *Resort Informacji i Propagandy oraz żądania propagandystów*; 6. *Prusy Wschodnie, czołówka niemczyzny nad Bałtykiem*; 7. *Instrukcje dla świetlic*; 8. *Sytuacja na frontach*; 9. *11 listopada — święto Niepodległości*; 10. *Warszawa*; 11. *Dwie Konstytucje*.

Z planu nakreślonego na miesiąc październik wykonano: 1. Zorganizowano domy kultury i świetlice; 2. Wydano okólnik o napisach polskich na skrzyżowaniach dróg i tablic propagandowych w miastach; 3. Wydano 11 konspektów; 4. Zorganizowano szkołę propagandystów; 5. Uruchomiono kino objazdowe.

Nie wykonano: 1. Nie zorganizowano stałych biuletynów informacyjnych z terenu dla użytku PKWN-u; 2. Nie przeprowadzono radiofonizacji terenów wyzwolonych.

1944 grudzień 30, Lublin. Sprawozdanie z działalności Resortu Aprowizacji i Handlu w 1944

Dział Wojennych Świadczeń Rzeczowych i Zakupów

Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego zastał na wyzwolonych terenach sytuację, którą należałoby określić jako wyjątkowo ciężką. Nie było żadnych zapasów towarowych. Składy świeciły pustkami. Jednym z pierwszych zarządzeń Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego było zarządzenie o obowiązkowych dostawach zboża, ziemniaków, mięsa, owsa, siana i mleka. W dalszym ciągu wydano zarządzenie o obowiązkowych dostawach [roślin] oleistych i strączkowych. Następnie zarządziliśmy obowiązkowe dostawy skór surowych, wełny i roślin włókienniczych oraz zagospodarowaliśmy przedsiębiorstwa produkujące tłuszcze roślinne. W ten sposób stworzyliśmy podstawy dla zaopatrzenia Armii i ludności cywilnej w podstawowe artykuły żywnościowe.

Mimo dużych trudności uruchomiliśmy znajdujące się obecnie pod zarządem państwowym cukrownie, i spodziewamy się, że nakreślony przez nas plan produkcji cukru będzie wykonany.

Jeżeli chodzi o wykonanie obowiązkowych dostaw należy z satysfakcją stwierdzić, że nasz rolnik zrozumiał swój elementarny obowiązek wobec państwa. Mi-

mo ciężkich warunków, w jakich znajduje się nasze rolnictwo, mimo braku środków transportowych, plan dostaw obowiązkowych zboża został przeciętnie wykonany do dnia 15 grudnia br. w 60%; plan dostaw mięsa, zakreślony do końca roku kalendarzowego, został wykonany w 90%; plan dostaw ziemniaków w około 80%; dostawy siana przekroczyły wyznaczony wymiar o około 20%; wykonanie planu dostaw słomy dosięga już 90%.

Wśród województw wybija się pod względem wykonania dostaw woj. rzeszowskie, które dostarczyło już około 75% wyznaczonego wymiaru zboża. Spośród powiatów, które wyróżniły się szybkim i sprawnym wypełnieniem dostaw obowiązkowych wymienić należy Brzeźów, Zamość, Krosno, Nisko, Mielec, Radzymin, Sandomierz, Sokółkę.

W dążeniu do zaopatrzenia ludności wiejskiej w artykuły przemysłowe wydaliśmy zarządzenie o premiowaniu obowiązkowych dostaw, przy czym zastosowaliśmy system odmienny od niemieckiego oszukańczego systemu premiowania; premiujemy nie tylko gospodarzy, ale również i robotników rolnych. Już w tej chwili rozdaje się na premie rolnicze naftę i sól. Kończy się już przygotowania do zaopatrzenia premiowego rolników w inne artykuły przemysłowe, jak mydło, tytoń, zapalki, żelazo i skóra. Przemysł otrzymał odpowiednie polecenia i towary już wypełniają magazyny.

Należy uważać za szczególny sukces Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, że wieś, której okupanci niemieccy wydzielali kontyngenty przy pomocy ogromnego aparatu policyjnego, represji, mordów i pożóg, wykonuje swój obowiązek dostaw dla państwa samorzutnie i bez nacisku. Spodziewamy się, że cały plan obowiązkowych dostaw zboża będzie wykonany w styczniu. W ten sposób stworzymy podstawy dla normalnego zaopatrzenia ludności w chleb, mąkę i kaszę.

Czynimy już konkretne przygotowania dla zorganizowania na szeroką skalę zakupów państwowych w formie wymiany towarowej. Gromadzimy w tym celu fundusz towarów przemysłowych, który na zasadach [bezpośredniej]^a wymiany z wsią zamienimy na fundusz ziemiopłodów.

Trzeba z przykrością stwierdzić, że duże ilości zboża giną bezpowrotnie dla państwa w licznych potajemnych wytwórniach bimbru.

W celu zwiększenia dopływu mleka i masła dla ludności cywilnej wydamy w najbliższych dniach zarządzenie o ponadkontyngentowych, dobrowolnych dostawach mleka w zamian za paszę.

W celu zaopatrzenia naszego przemysłu tkackiego w surowce, przystępujemy do intensywnej zbiórki roślin włóknistych i wełny. Premie za te surowce, w formie produktów gotowych, będą niewątpliwie stanowiły dla rolników zachętę do całkowitego oddawania ich zbiorów.

Dział Rozdzielnictwa

Z początkowej fazy wyłącznie doraźnego zaopatrywania poszczególnych zakładów, instytucji, zrzeczeń itd. stopniowo przechodzimy na system unormowanego przydziału artykułów pierwszej potrzeby tak, aby możliwie najsprawiedliwiej i najśluszej zaspokoić najpilniejsze potrzeby Armii i ludności. Dla osiągnięcia powyższych celów powołałszy do życia placówki służbowe przy władzach terenowych jako wydziały, względnie referaty aprowizacyjne oraz wydaliśmy szereg ramowych zarządzeń i instrukcji normujących przydziały.

^a W tekście dokumentu błędnie: „biednej”.

Obecnie tendencją naszą jest przejście na system unormowanego zaopatrzenia drogą przydziałów na karty żywnościowe, dodatkowe zaopatrzenie stołówek przy zakładach pracy oraz premie dla rolników, którzy wywiązali się z włożonego na nich obowiązku dostaw świadczeń wojennych.

Resort Apropowizacji i Handlu rozpoczął pracę od 1 sierpnia 1944 początkowo jako Departament Apropowizacji przy Biurze Ekonomicznym PKWN.

O rozdzielnictwie mogła być mowa dopiero od czasu ściągnięcia kontyngentów przymusowych dostaw opartych na dekrete PKWN, co nastąpiło w początkach października 1944.

Za 3 miesiące (październik, listopad i grudzień) 1944 rozprowadzono następujące ilości artykułów pierwszej potrzeby:

mąka żytnia	51 000 ton	olej	150 ton
mąka pszenna	9 000 „	cukier .	3 045 ton
ziemiaki	150 000 „ na kartki	sól	515 286 kg
	40 000 „ stołówki i	nafta	1 881 991 ltr
	sporadycznie	mydło	279 154 kg
kasza	7 000 „	herbata	16 463 „
mięso	830 „	tytoń ca	10 000 „
masło	37 „	drożdże	335 000 „
mleko ca	1 000 000 ltr	zapałki	2 381 460 pud.

Stopniowo, w miarę uruchomienia przemysłu tekstylnego i skórzanego przejmujemy do rozprowadzenia gotowe wyroby, dotychczas wydaliśmy ludności:

obuwia ca	10 000 par
materiałów włókienniczych	20 737 metrów
odzieży	747 sztuk

Akcja ta jest w fazie początkowej.

Zasięgiem naszego rozdzielnictwa mamy zamiar objąć stopniowo dalsze wyroby naszego przemysłu.

Co do zaopatrzenia ludności na przyszłe miesiące, to przypuszczamy, że będą pokryte zapotrzebowania na podstawowe artykuły pierwszej potrzeby, stwierdzamy jednak, że zarówno w ściąganiu jak i rozprowadzaniu żywności trafiaamy na duże trudności transportowe; również niewyrobiony personel administracyjny musi być odpowiednio szkoleny, by sprostać wszystkim zadaniom.